

Kamu Politikalarının Oluşumu ve Uygulanmasında Medya/Sosyal Medya'nın Rolü

The Role of Media /Social Media in the Formation and Implementation of Public Policies

Mehmet Toplu, Doç. Dr., Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi, E-Posta: mtoplu09@gmail.com

Anahtar Kelimeler:

Kamu Politikası,
Medya, Sosyal Medya,
Kamuoyu, Kitle
İletişim Araçları.

Öz

Eğitim, ulaşım, adalet, sosyal güvenlik, savunma vb. toplumun bütününe ilgilendiren ve bireylerin tek başına çözemedikleri sorunlar konusunda devletin ve ona bağlı kurumların sorunun çözümü için geliştirdikleri ve uyguladıkları kamu politikaları, toplumsal gelişimin temelini oluşturmaktadır. Kamu politikalarının gelişiminde en önemli rolü hiç kuşkusuz medya/sosyal medya oynamaktadır. Sorunun saptanması ve halkın taleplerinin gündeme getirilmesi, kamuoyunun oluşumu, politikaların saptanması ve uygulanması süreçlerinde birey, toplum ve çıkar grupları ile iktidar arasındaki iletişimi medya/sosyal medya sağlamaktadır. Medya/sosyal medya ne kadar özgür ve bağımsız olursa birey ve toplumla siyasi erk arasındaki ilişki o kadar sağlıklı gelişecektir. Ancak gerek siyasi erk, gerekse toplumdaki çıkar grupları, medyayı kendi çıkarları doğrultusunda kullanarak, kamu politikalarının oluşumunu kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmektedir. Bu da kamu politikalarının sağlıklı gelişimini engellemektedir.

Kamu politikalarının oluşumu ve uygulamalarında medya/ sosyal medyanın rolü konulu bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kamu politikalarının gelişimi, kamu politikasının gelişimini etki eden faktörler ve kamu politikalarının aşamaları ele alınmıştır. İkinci bölümde medya/sosyal medyanın tarihsel süreç içerisindeki gelişimi irdelenmiştir. Üçüncü bölümde ise kamu politikalarının gelişiminde medya/sosyal medyanın rolü araştırılmıştır.

Keywords:

Public Policy,
Media, Social
Media, Public
Opinion, Mass
Media.

Abstract

Education, transportation, justice, social security, defense etc. which concern the entire society and the problems that individuals alone cannot solve, public policies that the state and its affiliates have developed and implemented for the solution of the problem is the basis of social development. The most important role in the development of public policies is undoubtedly the media / social media. During the process of determination of the problem and bringing the demands of the people to the agenda, formation of public opinion, identification and implementation of policies; communication between individuals, society, interest groups and government is provided by the media / social media. The better relationship between the individuals, society and political power will develop as long as media/social media is free and independent. However, both political power and interest groups in society, manipulate formation of public policies in the direction of their own interests. This prevents the healthy development of public policies.

The study consists of three parts. In the first part, the development of public policies, the factors influencing the development of public policy and the stages of public policies are scrutinized. In the second part, the development of the media / social media in the historical process has been examined. In the third part, the role of media / social media in the development of public policies has been investigated

Giriş

Örgütlü topluma geçiş ile birlikte, toplumsal yaşam koşulları oluşmaya başlamış, bireyin tek başına çözemeyeceği ve bireyselliğin ötesinde bütün grup ve/veya toplumu ilgilendiren sorunlar ortaya çıkmıştır. İktisadi, teknolojik vb. üretim alanındaki gelişmeler, toplumsal yaşamın bütün alanlarını etkilerken, belirli bir örgüte ve yönetime dayanan yaşam biçimi zorunlu hale gelmiştir. Bu zorunluluk ilk önce belirli bir bölge ve alanla sınırlı kalırken, örgüt veya toplulukların büyümesi daha karmaşık ve daha büyük bir toplumsal yapının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu giderek karmaşıklığı artan ve daha büyük bir örgütlü yapı olan devletin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Belli bir toprak parçası üzerinde siyasal olarak örgütlenmiş bir insan topluluğunun oluşturduğu, egemenliğe ve tüzel kişiliğe sahip olan devlet (Gözler, 2007, s. 4)¹ oluşturduğu kurumlarla, toplumsal yaşamın bütün alanlarını düzenleyen bir örgüt haline gelmiştir. Toplumsal yaşam alanları geliştikçe, toplumun talepleri ve devletten beklentileri de değişmiş, bu da doğal olarak devletin kurumsal yapısını ve işlevlerini etkilemiştir.

Özellikle sanayi devriminin gelişimi ile birlikte kitleli üretimin artmaya başlaması, sanayi burjuvazisi ve işçi sınıfının ortaya çıkması, kentsel yaşamın gelişimine ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. Bu bir yanıyla daha gelişmiş bir toplumsal yapıyı ifade ederken, diğer yanıyla da daha önce var olmayan ve acilen çözüm üretilmesi gereken birçok sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Demir (2011, s. 107) sanayi devriminin olumsuz etkileri sonucunda birçok sosyal sorunun ortaya çıktığını, halkların sefaletini azaltmak ve yaşam koşullarını iyileştirmek için devletin sosyal yaşama müdahale etmek zorunda kaldığını dile getirmektedir.

I. ve II. Dünya Savaşı, ekonomik buhranlar, bölgesel güç dengeleri ve 20. yy.'ın ikinci yarısından itibaren özellikle bilişim teknolojilerinde meydana gelen değişimler, "Devlet" kavramının yeniden ele alınmasına neden olmuştur. Devletin kurumsal kimliği ve işlevi, hangi alanların devlet tarafından düzenleneceği, hangi alanların diğer toplumsal gruplara ve kişilere bırakılacağı sorunu gündeme getirmiştir. Bu da devletin varlık alanını tanımlayan kamu kavramını ortaya çıkarmıştır. TDK Sözlüğü'nde² kamu kavramı "Halk hizmeti gören devlet organlarının tümü" "Bir ülkedeki halkın bütünü, halk, amme" şeklinde tanımlanmaktadır. Yıldız(2011), kamu veya kamusal kavramının, insan faaliyetlerinin toplumun ve/veya devletin müdahalesi veya düzenlemesi gereken kısmı olarak ele almaktadır.

Kamu yönetimi; devletin kamu politikası sürecinde hem şekillendirme aşamasında hem de uygulama aşamasında asli fonksiyonları yerine getirmektedir. Modern toplumdaki bürokratik örgütlenme, politika kararlarının alınması noktasında yasal mevzuatın hazırlanmasında teknik destek sağlamaktadır(Biçer, Yılmaz, 2009, s. 54). Günümüzde kamu yönetimi gündelik yaşamın temel belirleyici ve düzenleyici unsuru olurken, kamu kurumları tarafından üretilen mal ve hizmetler bireylerin yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir.

1 Çalışmada konuyu dağıtmamak için genel bir devlet tanımı verilmiştir. Özellikle ideolojik yaklaşımlar çerçevesinde düşünüldüğünde devletin varlığı ve işlevi konusunda birçok farklı yaklaşım ve tanım söz konusudur.

2 TDK Büyük Sözlük Erişim adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5a37f7489389f4.25512889

Kamu yönetimi alanının başarısı ve faaliyetlerinin etkinliği, anlık bir düzenlemeden ziyade, belirli bir plan ve program çerçevesinde yürütülen çalışmalarla doğrudan ilgilidir. Bu da daha önceden belirlenmiş sorun alanların belirli politikalar çerçevesinde ele alınmasını ve düzenlenmesini gerektirmektedir

Kamu Politikası: Tanımı, Gelişimi ve Etki Eden Faktörler

Kamu politikası, eğitim, ulaşım, adalet, sosyal güvenlik, savunma vb. toplumun bütününe ilgilendiren ve bireylerin tek başına çözemedikleri ya da çözemeyecekleri sorunlar konusunda devletin ve ona bağlı kurumların atması gereken adımları belirlediği bir yoldur. Devleti yöneten siyasi iktidarlar ve onların bu konudaki en büyük yardımcıları olan bürokratların, kamu yönetimi alanında izleyecekleri bütün yol ve yöntemler bu politikalar sayesinde ortaya çıkmaktadır. Kamu politikası, belirli bir hizmeti talep eden toplumsal gruplardan, politikaları belirleyecek siyasi iktidarlara, politikanın oluşumuna etki edecek bütün yapılar ile bu hizmeti gerçekleştirecek kurumlara kadar hemen hemen herkesin ilgi alanındadır.

Dye(1987, s. 3) kamu politikasını, kamu yönetiminin (hükümetin) yapmayı ya da yapmamayı seçtiği her şey olarak ele almaktadır. Dye'in bu tanımından anlaşılacağı gibi siyasi iktidarlar ve onların uygulayıcısı durumundaki kamu kurumları, bazı sorunlar karşısında aktif bir tutum takınırken, bazı konularda pasif bir konumda kalmayı tercih etmektedir. Kamu politikası, basit bir kamu yönetiminden ziyade, toplumsal sorunun çözümüne yönelik bir hedefi ortaya koyar ve gerekli kararların alınması, uygulanması ve sonuçlarının değerlendirilmesini içerir(Jenkins, 1978, s.34).

Bireyin öznel sorunu dışında kalan ve toplumsal yapıyı etkileyen bütün sorunlar kamu politikaları kapsamı içerisinde yer almaktadır. Kamu politikalarının en önemli özelliklerinden biri onun yasal bir zemine dayanmasıdır. Keskin'e(2014, ss. 7-8) göre, kamu politikaları hükümetler ve kamu kuruluşları tarafından geliştirilen ve uygulanan bir hareketler serisinden oluşan faaliyetlerdir. Kamu politikası dendiğinde akla gelmesi gereken şey kararların verilmesini, bu kararların işlemsel şeklini oluşturan yasaların meclisten geçirilmesini ve bunların uygulanmasını içeren bir süreç olmalıdır. Bu doğrultuda kamu politikaları oluşturulmasının zaman içinde genişleyen birçok kararı içeren bir hareket modelini kapsadığı ve tek bir karar almadan daha fazla bir şey olduğu söylenebilir

Kamu politikaları bir kamu kurumunun alanına göre sunmuş olduğu kamusal hizmet ile ilgi tasarrufu, planı, programı, hedefleri ve uygulamaları içerisine alan bir süreçtir. Buna paralel olarak kurumsal politika, bir sorun veya gündem ile karşılaşıldığında, bunu aşmak için kurumun takındığı tavır olarak da algılanabilir (Çalı, 2012, s.22). Sorun alanlarla ve oluşturulmuş politikaların uygulanması sürecinde hangi kurumsal yapı içerisinde hareket edileceği, atılacak adımların niteliği ve önceliği daha önceden tanımlanmaya çalışılır.

Kamu Politikalarının Gelişimi

Kamu politikası alanındaki çalışmalar, bilimsel olarak 20. yy.'la birlikte ele alınmaya başlamıştır. 20. yüzyıl öncesine kadar siyasal iktidarlar, sürekli olarak sorunların çözüm yerleri olarak düşünülmüş, geleneksel kamu yönetimi ve kamu politikası yaklaşımları, bu süreçte geçerliliklerini sürdürmüştür(Özer, 2005, s. 4). Sanayi devriminin oluşumu ile birlikte gelişen ulus temelli modern devletlerin ortaya çıkması, toplumsal yapının ve bütün devlet kurumlarının oluşan bu yeni koşullara göre yeniden örgütlenmesi, kamu yönetimi ve kamu politikaları alanlarında, bilimsel temelli yaklaşımların ortaya çıkmasını bir bakıma zorunlu kılmıştır. Weber(2012, ss. 20-23) eski örgütlenme şekillerinin kırsal ve geleneksel toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için kurgulandığını ve yeterli olduğunu, sanayileşen, kapitalizmin yükseldiği toplumun ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığını belirtmektedir.

Kamu yönetiminin klasik çağı olarak adlandırılan 20. yy.'ın başında, kamu yönetiminin bir bilim olarak ortaya çıkmasında önemli katkıları olan Wilson, Goodnow ve Taylor gibi kuramcılar, politika ile kamu yönetimi arasında keskin ve net bir ayırım olması düşüncesine sahiptir. Bu yazarlar kamu yöneticilerinin politikadan uzak durması gerektiğini ileri sürmektedir(Gültekin, 2012, s. 87). Goodnow (1900, ss. 27-29) kamu politikalarını belirleyenlerin her zaman siyasete yön veren kişiler olması gerektiğini, bürokratların siyasetten ve politika belirleme sürecinden uzak ve tarafsız kalarak, uygulamaya yönelik faaliyetler içerisinde yer alması gerektiğini belirtmektedir.

Buna karşın Simon (Simon'danakt. Gültekin, 2012, s. 88) politikacıların politikaları belirleyen, kamu yöneticilerinin de bu politikaları uygulayan insanlar olduğundan hareketle, politikanın kamu yöneticilerinin alanından çıkarılması gerektiği düşüncesinin gerçekçi olmadığını, aksine kamu yöneticilerinin uzmanlıklarının kamu politikalarının belirlenmesinde büyük faydaları olacağını, kamu yöneticilerinin kamu politika sürecine daha fazla entegre olması gerektiğini ileri sürmektedir.

1917 yılında Rusya'da meydana gelen sosyalist ekim devrimi kısa bir sürede Orta Asya'yı da etkisi altına alırken, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra özellikle Doğu Avrupa'yı kapsayacak şekilde genişlemiştir. Sosyalist ülkelerde, özel mülkiyetin kamulaştırılmasının da bir sonucu olarak, toplumsal alandaki sorunların çözümünde tümüyle kamu kaynaklarına dayalı politikaların gelişimi zorunlu olmuştur. Devrimin etkisi sadece bununla sınırlı kalmamış, kapitalist ülkelerde bundan etkilenmiştir. Bu ülkelerde, oluşabilecek sosyalist kalkışmaları engellemek için toplumsal adaletin sağlanması, refahın artırılması, sosyal güvenliğin iyileştirilmesi vb. sosyal alanlarda kamu politikaları etkinlik kazanmıştır.

1970'li yıllardan itibaren 1973 yılında ortaya çıkan petrol krizi, bürokrasinin hızla büyümesi ve kendisinin bir sorun haline dönüşmesi, liberal ve sağ ideolojilerin dünyada etkinliğinin artması, özellikle bilişim ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve 1991 yılında sosyalist bloğun en önemli temsilcisi Sovyetler Birliği'nin dağılması kamu politikaları alanında önemli değişikliklerin oluşmasına neden olmuştur. Bunların bir sonucu olarak yeni kamu yönetimi ve politikaları anlayışı dünyada etkinlik kazanmaya başlamıştır. 1973 Petrol Krizi ile birlikte, ülkelerin büyük ekonomik darboğaza düşmesi, o zamana kadar uygulanan devlet etkinliktli kamu politikalarının ciddi anlamda eleştirilmesine neden olmuştur(Göçoğlu, 2014, s. 12).

Göküş(2010, s. 194) küreselleşme sürecinin hem devlet anlayışında hem de toplumların ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel yapısında köklü değişikliklere yol açtığını, bunun da kamu hizmeti anlayışına ve sunumuna yansıtıldığını belirtmektedir. Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde yetki ve sorumluluk merkezi yönetimle birlikte yerel yönetimlerle paylaşılmaya başlanmış, özel sektör de bu sürece dahil edilmiştir. Küreselleşme sürecinin getirmiş olduğu yeni devlet anlayışı sonucu devletin üretici rolüne sınırlamalar getirilirken, düzenleyici ve koruyucu rolü de yeniden tanımlanmıştır(Arslan, 2010, s. 22).

Döneme damgasını vuran, kamu yönetimi ve politikalarını etkileyen en önemli unsurlardan biri bilişim ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerdir. İş süreçlerindeki verimlilik, hızlilik, etkinlik, kurumsal yapıların birbirlerine entegrasyonu önemli ölçüde artmıştır. Bilişim teknolojileri kamu hizmetlerindeki sistemlerin entegrasyonu sayesinde tekrarları en aza indirirken, standardizasyonu artırmıştır.

1980'li yıllarda yeni sağ politikalarla birlikte ortaya çıkan yeni reform arayışları sorun çözme amacıyla oluşturulan ancak kendisi bir sorun haline dönüşen bürokrasinin yeniden düzenlenmesini gündeme getirmiştir. Özellikle liberal sağ politikaların kamu masraflarını en aza indirme ve kamunun toplumsal yaşam üzerindeki etkinliğini azaltma anlayışı bu dönemde uluslararası ölçekte varlığını ve etkinliğini hissettirmiştir. Güler(2005, ss. 29-30) oluşan konjonktürde ve dile getirilmeye çalışılan söylemlerde, hantallaşan bürokrasinin kaynak israfına neden olduğu ve sorunları çözmede yetersiz kaldığı imajının yaratılmaya çalışıldığını dile getirmektedir. Yeni kamu yönetimi anlayışında devlet, ekonomi, kültür vb. alanlara kişilerin özel hayatına doğrudan müdahale etmemeli, kurumsal ve yasal alt yapı düzenlemeleri ile ilgilenmelidir(Ener ve Demircan, 2008, ss. 60-61). Verimliliği sağlamak, siyasal ve yönetsel sistemi daha iyi çalışır kılmak, kamu kurumlarında yönetsel özerkliği, işlem ve uygulamalarda açıklığı ve hesap verebilirliği etkin kılmak gibi unsurlar da yeni kamu yönetimi politikaları arasındadır(Christensen-Legreid, 2002, s.19).

Bu dönemde kamu yönetimi alanında sıkça dile getirilen kavramlardan biri de yönetişim kavramıdır. Yönetişim, kamu politikalarının oluşumunda kamu kurumları ile sivil toplum örgütleri, hükümet dışı organizasyonlar ve üçüncü sektör vb. arasında yakın ve güçlü bir ilişkinin olması ve devletle toplum arasındaki etkileşimi artırma düşüncesi yer almaktadır(Stoker, 1998, s.21; Senarclens, 1998, s. 91).Siyasal iradeye devletin yanı sıra özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının katılımının da sağlanması yönetim yaklaşımında köklü bir değişim anlayışını ortaya çıkarmaktadır (Güzelsarı, 2004, s. 112).

Kamu Politikalarının Oluşumu

Bir ülkedeki kamu politikalarının oluşumu, sorunun saptanması ve/veya belirli bir alanda talep edilmesinden çözümüne kadar ki bir takım işlem ve süreçleri zorunlu kılmaktadır. Sorunlu alanların saptanması ve/veya toplum tarafından talep edilmesi, bunların kamuoyunda tartışmaya açılması ve gündem oluşturulması, politika önerilerinin geliştirilmesi, politikaların yasalaştırılarak meşrulaştırılması, politikaların uygulanması ve çıktıkları ile sonuçlarının değerlendirilmesi kamu politikasının temel unsurlarıdır.

Kamu Politikası Talepleri ve/veya Toplumsal Bir Sorunun Oluşumu

Toplumsal yaşamın bütün alanları, kamu politikaları içerisinde ele alınabilecek bir niteliğe sahiptir. Örneğin dış politika, güvenlik, hukuk vb. gibi temel alanlarda devletin varlığının ve toplumsal huzurun sağlanabilmesi için, her zaman kamu politikaları uygulanmak zorundadır. Buna karşın bir bölgede oluşan çevre kirliliği, deprem vb. doğal afetler sonucu oluşan hasarlar giderildikten sonra, sürdürülmekte olan politikalar, işlevini yitirecektir. Ancak burada önemli olan husus, sorunun nasıl ele alınacağı, politikaların hangi bakış açısı ile değerlendirileceği ve çözümde izlenecek yol ve yöntemlerdir. Siyasi iktidarlar, kendini iktidara getiren ve/veya iktidarda tutan güçlerin taleplerini göz önünde bulundurmamak ve bunu kamu politikalarına yansıtmak zorunda kalabilmektedirler. Örneğin Türkiye’de eğitim sisteminin “8+3” ve “4+4+4” sistemi gibi taban tabana zıt ve diğerini ötekileştiren politikalarda olduğu gibi, siyasi iktidarlar toplumsal taleplerden ziyade, kendi düşüncelerini kamu politikasının temel unsuru haline getirebilmektedirler. Bu da sorunların çözümü bir yana, yeni sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Problemler için alternatif çözüm önerilerinin sunulması, kamu politikasının oluşumu açısından son derece önemlidir. Toplumda sorun olarak tanımlanmamış ve farklı çözüm önerileri sunulmamış olan problemlerin bir kamu politikası problemi haline gelmesi olanaksızdır (Tamzok, 2007, s.17). Toplumda birçok farklı bakış açısı ve gruplar olduğundan, gündeme gelen bir sorunun çözümü için birçok alternatif görüş ileri sürülebilecektir. Politikaya dönüştürülmesi istenen sorun, toplumun farklı kesimleri tarafından gündemde tutularak, alternatif çözüm önerileri dile getirilmeye çalışılır. Bir kesim tarafından kabul edilen bir çözüm önerisi, pekâlâ başka bir toplum kesimi tarafından kabul edilmeyebilecektir. Örneğin, önemli bir çevre sorununa yol açan fabrika atıklarının giderilmesi için çevreciler ve yörede yaşayan halk tarafından ileri sürülebilecek bir çözüm önerisi, pekâlâ fabrika sahipleri tarafından ek masraflar getireceği kaygısı ile kabul edilmeyebilecektir.

Sorunun Hükümet ve Kamu Kurumlarınca Ele Alınması

Kamuoyunda tartışılan ve birçok farklı önerinin ortaya çıkmasından sonra sorunun kamu politikasına dönüştürülmesi sürecinde, kamu kurumları etkin bir sorumluluk üstleneceklerdir. Kaynaklar konusunda ve daha önceki uygulamalardan önemli deneyim ve tecrübeye sahip olan kamu kurumları ve onların çalışanları, politikanın oluşumunda önemli bir etkiye sahiptir. Bu aşama aynı zamanda kamu politikası sürecinin, düşünme ve karar verme yönünden en yoğun olan aşamasıdır. Tüm alternatif öneriler, bu önerilerle ilgili ölçüt ve etki değerlendirmeleri masada bulunmaktadır (Göçoğlu, 2014, s.23). Hükümet gerek kamuoyunda oluşan gerekse kamu kurumlarından gelen görüşler doğrultusunda sorun alanı formülleştirerek yasalaşma sürecine dâhil eder.

Sorunun Yasalaştırılarak Kamu Politikasına Dönüştürülme Süreci

Sorunun bir politikaya dönüştürülmesinin en önemli ayaklarından biri, onun yasalaşma sürecidir. Eğer sorun mevcut yasalarla ele alınarak çözülebilecekse, o zaman doğrudan doğruya hükümet politikayı oluşturarak uygulamaya koyabilir. Ancak yeni bir yasal düzenlemeyi gerekli kılıyorsa, o zaman parlamentonun devreye girmesi

gerekir. Parlamento da iktidar ve muhalefet kendi düşüncelerinin politikanın oluşumunda etkili olmasını isterken, aynı zamanda baskı grupları da tekrar devreye girerek süreci etkilemeye çalışır. Çoğulcu ve demokratik toplumlarda, parlamento daha katılımcı bir anlayış benimseyerek, sorunun çözümünde toplumsal barışı sağlamaya yönelik adımlar atabilir ve uzlaşma kültürü çerçevesinde hareket edebilir. Buna karşın demokrasi ve uzlaşma kültürünün yeterince gelişmediği otoriter ve totaliter toplumlarda, siyasi erk, politikayı kendi düşünceleri doğrultusunda oluşturur. Parlamento tarafından oluşturulan kamu politikası siyasi iktidar tarafından ilgili kamu kuruluşları aracılığı ile uygulamaya konulur.

Kamu Politikasının Uygulanması

Kamu politikası haline dönüşen kararlar, ilgili kurumlarca gerekli kaynak, insangücü vb. sağlandıktan sonra uygulamaya konulur. Sorunların çözümünü sağlama temelinde uygulanan bu politikanın, içinde bulunulan sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel şartlar içinde mevcut politika alternatifleri arasından en uygununun ve en çok arzu edilen politika olması elde edilecek sonuçların olumlu olması bakımından önemlidir(Eryılmaz, Çevik, Sözen, 2013, s.138). Başarı şansını artırmak için, kamu kurumları dışında, toplumun diğer kesimleri ve örgütleri ile işbirliğine gitmek son derece önemli ve yararlıdır.

Kamu Politikasının Uygulamalarının Çıktılarının Değerlendirilmesi

Kamu politikaları çıktıları, kamu politikalarının somut, elle tutulur, ortaya konulan sonuçları olup; gerçekleştirilen hizmetler ve uygulamalardır. Gerçekleştirilen her türlü hizmet, çıktı olarak kabul edilir. Kamu politikalarını oluşturmaya yönelik çabalar sadece bir probleme çözüm üretmek amacıyla değil, aynı zamanda bir çevresel analiz ve bir durum saptaması olarak da görülebilir(Usta, 2013, s. 83).

Politikanın uygulamalarının çıktıları kamu politikasının oluşturulmasını zorunlu kılan sorunların çözülüp çözülmediği ile ilgilidir. Sorunlar çözüldüğü takdirde, politika başarıya ulaşmış demektir. Ancak bazı durumlarda politika başarılı bir şekilde uygulansa da toplumsal düzeyde meydana gelebilecek bazı yeni gelişmeler sorunun başka bir boyuta evrilmesine neden olabilir. Bu da politikanın yeniden tanımlanmasına ve yeni politika sürecinin başlamasına neden olacaktır.

Kamu Politikasının Oluşumunda Rol Oynayan Aktörler

Daha önce de dile getirildiği gibi kamu politikalarının oluşumu, gelişimi ve uygulanması iki taraflı bir yapıdır. Bir tarafta sorunun çözümünden sorumlu olan devlet ve onun kurumları, diğer tarafta da sorundan etkilenen ve sorunun çözümünü talep eden toplum kesimleri. Devlet var oluş gerekçesini gerçekleştirmek ve sorunların çözümünü için, gerekli adımları atmakla yükümlüdür. Bunun karşın, toplumsal kesimler de sorumlulukları kapsamında sorunun çözümü için gerek düşünsel gerekse uygulama sürecinde sorumluluklarını yerine getirmek zorundadır. Sağlıklı bir çözüm için, kamu kurumları ile bireyden başlamak üzere toplumsal yapı içindeki bütün örgütlü yapıların görüşlerinin alınması ve azami ortak bir bakış açısının sağlanması gerekmektedir. Bu olmadığı takdirde, belirli kesimlerin düşüncelerinin etkin olduğu kamu politikasına dayalı çözüm arayışları, yeni sorunları beraberinde getirecektir.

Hükümet ve Kamu Bürokrasisi

Kamu politikasının oluşumu ve uygulanmasında birincil derecede sorumlu olan hükümet ve kamu bürokrasisidir. Hükümet, bürokrasiyi kullanarak, sorunların çözümü için gerekli politikaların oluşturulması, rol alacak kurumların belirlenmesi, finansal destek, insangücü vb. her türlü kaynağın sağlanması ve politikaların yürütülmesinden birinci derecede sorumludur. Aynı zamanda örgütsel olarak en güçlü yapıya sahip olan devletin kurumları, düzenleyici yapısıyla bütün toplumsal yapı üzerinde etkin bir güce sahiptir. Hükümetlerin zaman zaman kendini iktidara getiren güçlerin taleplerini ve ideolojik düşüncelerini kamu politikalarına yansıtma isteği devletin genel politikaları ile çelişebilmektedir.

Parlamento

Toplumsal talepler ve/veya devletin kendi varlığını devam ettirebilmek için geliştirmek zorunda olduğu kamu politikaları, mevcut yasal düzenlemeler içerisinde uygulanabilecekse, parlamentoda ele alınmadan uygulamaya konabilir. Ancak, yeni ortaya çıkan veya var olan düzenlemeler içerisinde ele alınamayacak düzeyde olan kamu politikaları, parlamentoda yasalaşarak uygulamaya konulur. Parlamentoda siyasi iktidar yanında muhalefet de kendi düşüncelerinin politikaya yansıtılması konusunda çaba sarf eder. Uzlaşma kültürünün olduğu demokratik toplumlarda, sağlıklı bir kamu politikasının oluşumu için muhalefetin düşünceleri de politikaya yansiyabilir. Ayrıca, toplumsal baskı ve çıkar grupları da iktidar ve muhalefet kanadı üzerinden kendi taleplerini yansıtabilmek için etkin rol alır.

Siyasi Partiler

Kamu politikalarının oluşumunu sağlayan en önemli unsurların başında siyasi partiler gelmektedir. Siyasi partilerin temel amacı iktidara gelerek, kendini destekleyen toplumsal sınıfların taleplerini ve kendi ideolojik düşüncesini uygulamaktır. İktidardaki parti, kamu politikalarının belirlenmesinde başlıca rolü oynarken, parlamento içi veya dışı muhalefet partileri de parlamentodaki görüşmelerde kendi düşüncelerinin yasalara yansıtılması için büyük çaba sarf ederler (Eryılmaz, Çevik ve Sözen, 2013, s.133).

Muhalefetteki siyasi partiler, ülke düzeyinde iktidar olmasalar bile, yerel yönetimler aracılığı ile politikalarını uygulamaya koyarak, toplum üzerinde etkin olmaya çalışırlar. Bu aynı zamanda onların kendi politikalarının en azından bir kısmını uygulama olanağı sağlamakta ve toplumsal düzeyde tanınma fırsatı sağlamaktadır.

Yargı Kurumları

Yargı, sahip olduğu denetim yetki ve sorumluluğu nedeniyle, kamu politikalarının uygulanmasında önemli bir işleve sahiptir. Demokratik devletlerde kuvvetler ayrılığı ilkesi çerçevesinde kamu politikaları alanındaki hataları en aza indirmenin temel aracı yargıdır. Ayrıca yargı ülkedeki adalet sistemi ve adil yargılama alanındaki kamu politikalarının temel uygulayıcısıdır. Yargı gerek yasama aşamasında gerekse uygulama aşamasındaki denetleme işlevi sayesinde, kamu politikalarının sağlıklı ve etkin bir şekilde yürütülmesini sağlamaya çalışır. Yargı tarafından iptal edilen bir politikanın yeni bir düzenleme yapılmadığı sürece uygulama şansı bulunmamaktadır.

Üniversiteler, Bilimsel Araştırma Kurumları ve Düşünce Kuruluşları

Üniversitelerin, bilimsel araştırma ve düşünce kuruluşlarının temel varlık nedenlerinden biri, toplumsal yaşamı ve onun sorunlarını irdeleyerek gerekli çözüm önerilerini saptamaktır. Bu kuruluşlar tarafından yapılan bilimsel çalışmaların genel amacı, pratikte insan hayatına ve doğaya yarar sağlamaktır. Herhangi bir alanda oluşturulacak ve uygulanacak olan kamu politikasına, üniversiteler ve bilimsel kuruluşlar tarafından yapılacak bilimsel çalışmaların ve araştırmaların önemli katkısı vardır (Göçoğlu, 2014, s. 16). Kamu hatta özel kuruluşlar, üniversiteler ve bilimsel araştırma kuruluşlarına başvurarak karşı karşıya kaldıkları sorunların çözümü için yardım talebinde bulunabilmektedir.

Sivil Toplum Kuruluşları, Mesleki Örgütler ve Sendikalar

Özellikle 20. yy.'ın son çeyreğinden itibaren toplumsal sorunların gittikçe artması, yeni kamu yönetimi anlayışı ile birlikte birçok sorun alanın kamu politikaları uygulamalarından çıkarılmaları, toplumsal bilincin yükselmesi, medya ve özellikle sosyal medyanın yaygınlaşması, insan, kadın ve hayvan hakları ve çevre sorunları gibi birçok alanda sivil toplum hareketlerinin gelişmesine neden olmuştur. Bu gönüllü kuruluşlar, ilgili alanlarda kamuoyu oluşturarak toplumsal bilincin oluşumuna ve siyasiler üzerinde de etki ederek sorunun kamu politikasına dönüşümü için çaba sarf etmektedirler. Hatta Greenpeace gibi örgütler sorunun uluslararası ölçekte ele alınmasını sağlamakta ve birçok ülke vatandaşı ile işbirliği içerisinde çalışmaktadırlar.

Örneğin Türkiye'deki Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB), Türkiye Barolar Birliği(TBB) gibi kurulması kanunla zorunlu olan meslek odaları ve birliklerle, Türk-iş, Disk, Hak-iş gibi sendikalar ve TÜSİAD ve MÜSİAD gibi derneklerin kamu politikaları oluşumunda önemli etkisi vardır. Bu örgütlerin güçlü üye yapılarına sahip olmaları, siyasi iktidarlar üzerinde baskı aracı oluşturmaktadır.

Bireyler

Doğrudan demokrasinin uygulanabilirliği noktasındaki zorluk günümüz modern toplumunda temsili demokrasi alternatifini doğurmuştur. Bu yönüyle çoğulcu demokratik yönetime sahip ülkelerde siyasal gücün kullanılmasında en uygulanabilir yöntem temsili demokrasidir(Eryılmaz, Çevik ve Sözen, 2013, s. 133). Bireyler seçim zamanında verdikleri oylarla iktidarların geleceklerini belirlediklerinden önemli bir güce sahiptir. Ancak bireyler tek başına hareket ettiği sürece, siyasi iktidarlar üzerindeki etkisi son derece düşüktür. Bireylerin üyesi oldukları mesleki örgütler, sivil toplum kuruluşları, sendikalar vb. örgütlenmeler içerisinde yer almaları durumunda iktidarlar ve kamu politikaları üzerindeki etkisi artmaktadır.

Uluslararası Örgütler

Küreselleşme süreci ile birlikte, ülkeler uluslararası düzeyde etkili olabilmek ve rekabet edebilmek için, iktisadi, siyasi, kültürel vb. örgütlerle işbirliği içerisinde olmak zorundadır. Örneğin uluslararası düzeyde borç almak için Uluslararası Para Fonu(IMF)

ve Dünya Bankası gibi kuruluşlarla işbirliği yapmak ve uluslararası kuruluşlara üye olmak için, üyelik koşullarına yerine getirmek gerekmektedir. Hangi alanda olursa olsun, uluslararası yaptırımlar, ülkenin yönetimini, buna bağlı olarak da kamu politikalarını etkilemektedir. Küresel dünyanın bir parçası olunacaksa ve uluslararası düzeyde söz sahibi olmak isteniyorsa, kamu politikaları da buna uygun olmak zorundadır.

Medya/Sosyal Medya

Bu çalışmanın da temelini oluşturan medya, kamu politikalarının oluşumu ve gelişimi sürecinde en etkili araçtır. Hükümetlerin politikalarını topluma ulaştırmalarını sağlayan, buna karşın halkın taleplerini de iktidara ulaştıran en önemli araç, hiç kuşkusuz medyadır.

Medya/ Sosyal Medya'nın Gelişimi

Yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü kuvvet olarak adlandırılan medya, birey ve toplumun gelişiminde en önemli araçlarından biridir. Görsel ve yazılı olarak gündelik yaşamı tümüyle etkisi altına alan medya, toplumu ve onun bütün resmi ve gayri resmî kurumlarını doğrudan etkilemektedir. Medya, demokratik toplumlarda, demokrasinin gelişiminin önemli bir aracı iken, otoriter ve totaliter toplumlarda siyasi erkin, toplumu kendi düşünceleri doğrultusunda yeniden şekillendirme aracıdır. Bir ülkedeki demokrasinin gelişmişliği ile medyanın bağımsızlığı arasında, doğrudan bir ilişki söz konusudur.

Medya olarak nitelendirilen kitle iletişim araçları, kamusal alanda bilgi edinme ve bilgiyi yayma sürecinde önemli bir işlev üstlenmektedir. İletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler ve sağladığı imkanlar nedeniyle, toplumsal yaşamın vazgeçilmez haline gelen medya, internet medyasının gelişimi ile birlikte toplumsal yaşamın bütün alanlarını etkisi altına almıştır(Çağlar, Köklü, 2017, s. 149). Günümüzde yazı, ses ya da görüntü aracılığıyla iletişim kurmayı sağlayan yazılı ve elektronik basın, sinema, internet, bilgisayar, video, haberleşme uyduları, kitap, slayt, faks, tele-foto, telefon vb. gibi kitle iletişim araçlarının hepsine "*medya*" adı verilmektedir(Bülbül, 2001, s. 2).

İnternetin gelişimine kadar, geleneksel medya olarak adlandırılan gazete, radyo ve televizyonlar, kurumsal bir yapı içerisinde, tek yönlü bir iletişimle, toplumsal yapı üzerinde doğrudan etkili olan araçlardı. Bunların yanında dergi, kitap, sinema hatta telefon ve telgraf gibi iletişim araçları da bu süreci etkileyen diğer unsurlardı.

1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren internetin gelişimi hem geleneksel medyanın dönüşümünü hem de sosyal medya olarak adlandırılan Facebook, Twitter, Youtube vb. araçlarla kurumsal ve örgütlenmiş bir yapıdan bağımsız olarak, bireyin daha özgür bir yapı içerisinde etkileşimli iletişim ortamlarına olanak sağlamıştır. İnternet, geleneksel medya da dahil olmak üzere, bütün iletişim araçlarını kendi bünyesinde toplayarak küresel ölçekte erişilebilen kitle iletişim araçları ortamı yaratmıştır.

Geleneksel Medya

Geleneksel medya içerisinde yer alan, birey ve toplum üzerinde en uzun süre etkili olan kitle iletişim aracı gazetelerdir. M.Ö. 59 yılında Roma İmparatorluğu'nda Senatoca çıkarılan İlk haber toplama ve dağıtma gazetesi olan *ActaDiurna* fethedilen topraklar, siyasi gelişmeler ve toplumsal olaylar hakkında bilgi vererek bir bakıma devletle toplum arasındaki bağlantıyı sağlıyordu. Aynı şekilde Çin'de Tang Hanedanlığı döneminde çıkarılan *Kai Yuan ZaBao* adlı saray genelgesi de, Mandarinlerin başarıları konusunda haberler vererek aynı işlevi görmekteydi (Meggs, Purvis, 2012, ss. 30-32).

15.yy'ın ikinci yarısından itibaren matbaanın gelişimi ile birlikte, iletişim yepyeni bir boyuta taşınmıştır. Var olan yayın türleri istenildiği kadar çoğaltılabilmek olanağına kavuşurken, yeni yayın türleri de ortaya çıkmaya başlamıştır. 17. yüzyıldan itibaren 1605 yılında Anvers'te yayınlanan *Antwersche Tijdingne* ilk akademik bilimsel dergi olarak ortaya çıkarken, günümüz gazetelerine benzer ilk gazete de, 1609'da Strasbourg'da Almanca olarak *Avisa* ismiyle haftalık olarak yayınlanmaya başlamıştır (Dursun, 2009, ss. 8-9). Türkçe basılı ilk gazete ise Avrupa'dan yaklaşık 220 yıl sonra 1831 yılında *Takvim-i Vekayi* (Topuz, 1973, s. 5) ismiyle yayınlanmıştır.

Gazeteler uzun yıllar en etkin iletişim aracı olarak faaliyet gösterirken, 1876 yılında Bell tarafından telefonun icadı ve 1900'lü yılların başlarında ilk radyo sayılabilecek "Makoni" adı verilen cihazın geliştirilmesi ve ardından Kanadalı bilim adamı Reginald Fessenden'in radyo aracılığıyla ilk yayını yapması, basılı yayın yanında sesli kitle iletişim araçlarının ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. Sürekli ilk radyo vericisi, 2 Kasım 1920'de ABD'de çalışmaya başlarken, Türkiye'de TTTAŞ'ın çalışması sonucu ilk radyo yayını, İstanbul'da 6 Mayıs 1927'de, Ankara'da Kasım 1927'de başlamıştır (Akalin, 2011, ss. 9-10,17; Aziz,1981, s.10).

Radyo'nun gelişimi kitle iletişimi alanında önemli bir çığır açmıştır. Basılı kitle iletişimi aracından yararlanabilmek için okuryazar olma zorunluluğu mevcutken, radyo bu zorunluluğu ortadan kaldırarak iletişimi daha kolay hale getirmiştir. Bu da, kitlelere ulaşımı daha da kolaylaştırmıştır. 1920'li yıllarda televizyon yayıncılığı alanındaki gelişmeler, kitle iletişiminde yeni başka bir çığır açmış, ses ve görüntü kitlelere birlikte aktarılmıştır. İlk televizyon görüntüsü, Baird tarafından 1926 İngiltere'de yapılmıştır. Düzenli televizyon yayıncılığına İngiltere'de 1936ve ABD'de 1939 yıllarında geçilmiştir. Türkiye'de ilk olarak, 1953 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) tarafından bölgesel olarak ve haftada birkaç saat deneme yayınları yapılırken, 31 Ocak 1968 tarihinde TRT ilk televizyon yayıncılığını Ankara'da başlatmıştır (Türkiye'de Televizyon, 2017).

1990'lı yıllardaki internetin gelişimine kadar geleneksel medya araçları topluma haber, eğlence, tartışma vb. teknolojinin de niteliğinden dolayı, tek yönlü iletmekteydi ve toplum buna okumamak, dinlememek ve izlememek dışında fazla bir reaksiyon gösteremiyordu. Geleneksel kitle iletişim araçları; genellikle bir alıcının pasif bir şekilde konumlandırıldığı, sadece bilginin kaynaktan alıcıya geçişinin sağlandığı bir ortamdır. Alıcı, burada pasif bir şekilde bilgiyi, yani diğer bir deyişle enformasyonu alandır. Bilgiye, enformasyona herhangi bir müdahalede bulunamaz (Öngen, 2017, s. 5).

İnternetin Gelişimi ve Geleneksel Medyanın Dönüşümü

Bilgisayar teknolojisi alanındaki ilk gelişmeler 1930'lu yılların sonuna kadar uzanmakta ise de günümüz anlamındaki internetin başlangıcı 1969 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde The Defense Advanced Projects Research Agency (DARPA), farklı kurumlardaki araştırmacılar arasında enformasyon paylaşımına olanak sağlamak ve güçlü bir ağ yapısı geliştirmek amacıyla "ARPANET" adlı bir proje geliştirmiştir. Bu girişim aynı zamanda internetin gelişiminin temelini oluşturmuştur. Başlangıçta dört kurum arasında geliştirilen bu ağ, daha sonra hızla yaygınlaşmış ve araştırmacılar ağ yapısı üzerinden 1972 yılında e-posta göndermeye başlamışlardır. 1986 yılında "The National Science Foundation"NSFnet isimli büyük ağını ARPANET'le birleştirmiş ve bunun sonucu bu ağlar İnternet adıyla anılmaya başlanmıştır. 1995 yılına kadar savunma, bilimsel araştırma ve kütüphane bağlantıları gibi alanlarda kullanılan internet, bu yıldan itibaren ticari kullanıma açılmıştır(Capron, 2004, ss. 226-227).

İnternetin ticari kullanıma açılması ile birlikte, medya sektörü bu alanda etkin rol oynamaya başlamış ve 1995 yılında ABD'de *The Washington Post, Times, Mirror, Tribune* dahil olmak üzere sekiz büyük Amerikan gazetesi, baskı formatında çevrimiçi erişime açılmıştır. Bu gazeteler, Yeni Yüzyıl Yayın Ağı adını verdikleri bir şirket kurarak haber yayıncılığında sanal dönemi başlatmıştır(Onursoy, 2002, ss. 50-51). Türkiye'de de Dünya'daki gelişmelere paralel bir şekilde gazeteler ve dergiler internet ortamında kullanıma sunulmuştur. İlk olarak 19Temmuz 1995 tarihinde Aktüel Dergisi ve 2Aralık 1995'te Zaman Gazetesi internet ortamına girmiştir. *Aktüel Dergisi*'ni aynı yılın Ekim ayında *Leman Dergisi* takip ederken, Ocak 1996'da sanal ortamda yayımlanmaya başlayan *Xn*'de (Eksen)internetteki ilk sanal gazete olmuştur. 27 Kasım 1996 tarihinde *Milliyet*, bunu takiben, *Hürriyet* ve *Sabah* gazeteleri de 1 Ocak 1997yılında internette yayıma başlamışlardır(Korkmaz, 2009, s. 11).

Aynı şekilde radyo ve televizyonların yayınlarının da internet ortamına aktarılması ile birlikte medya sektörünün bütün araçlarının erişimi yerelden evrensel bir boyuta taşınmıştır. Ancak web 2.0 teknolojilerinin gelişimine kadar tek yönlü ve etkileşimsiz iletişim devam etmiştir. 2004 yılında ikinci nesil web teknolojisi olan web 2.0, internet kullanımında daha fazla kişiselleştirme, etkin ve etkileşimli katılımı, işbirliğini ve kullanıcılar arasında bilgi ve fikirlerin karşılıklı paylaşımını sağlamaktadır(McLoughlin, Lee, 2007, s. 665).

Geleneksel medyanın internet ortamında erişilebilir hale gelmesi ile birlikte bütün sınırlar ortadan kalkmış, bölgesel yayınlar da dahil olmak üzere bütün medya araçları küresel ölçekte erişilebilir hale gelmiştir. Önemli unsurlardan biri de hiç kuşkusuz bütün medyanın tek bir kaynak üzerinden erişilebilir olmasıdır. İnternet erişimine sahip olan biri bilgisayarından, hatta mobil telefonundan dünyanın herhangi bir yerindeki gazeteyi okuyabilmekte, radyoyu dinleyebilmekte ve televizyonu izleyebilmektedir.

İnternet medyasının sağladığı en büyük avantajlardan biri hiç kuşkusuz, izleyici/okuyucu/dinleyicilerle karşılıklı etkileşim içerisinde olmalarıdır. Okuyucu izlediği, dinlediği bir olay, haber ya da yorum hakkında kendi görüşlerini ilgili yayına anında aktarabilmekte, hatta konuyla ilgili sahip olduğu belgeleri bile paylaşabilmektedir.

Medyanın internet ortamına aktarılmasının sağladığı en büyük avantajlardan biri de arşivleme ve geçmiş yayınlara erişimidir. Geleneksel medya döneminde, geçmiş dönemlerde yapılan herhangi bir habere, yayına erişmek için ya o kuruma ya da kütüphaneler gibi arşivleme özelliğine sahip kurumlara gitmek gerekirken, günümüzde internet ortamında istenilen sayıya anında erişilebilmektedir.

İnternetin medya alanında sağladığı avantajlardan biri de hiç kuşkusuz, birey ve kurumların kendi bağımsız medyalarını yaratabilmesidir. Medya alanında yaşanan tekelleşme çıkar çatışmalarını beraberinde getirdiğinden, halkın bağımsız ve yansız haber alma olanağını bir ölçüde engellemektedir. Örneğin Türkiye'deki Diken, T24, Mynet gibi yeni haber siteleri, mevcut medyadan daha bağımsız yayıncılık yapabilmektedirler. Bu da medya alanının daha da özgürleşmesine olanak sağlamaktadır.

Bütün bu gelişmeler çerçevesinde internet medyasının özellikleri:

- Haberi çok hızlı bir biçimde verebilmesi ve sürekli güncellenmesi,
  - Okurun habere 24 saat, dilediği zaman ulaşabilmesi,
  - Multi-medya temelinde ses-grafik görüntülü dosyaları kullanma,
  - Arşivdeki haberlere kolayca ulaşabilme ve istenilen haberleri saklayabilme,
  - Okurla interaktif etkileşim; okurun yorumlarını anında iletebilmesi,
  - Haberle ilgili konularda, web sitelerinin linklerinin verilmesiyle, arka plan bilgilerine kolaylıkla ulaşabilme,
  - Diğer medyada yer almayan farklı haberleri bulabilme,
  - Okur-gazeteci-yazar arasındaki dengenin okur lehine değişmesi ve okurun tepkisini aracısız bir şekilde anında verebilmesi,
  - İnternette büyük haber ajanslarının ve yayın kuruluşlarının dışında kişisel ve yerel yayıncılık yapabilme olanağı sunması,
  - Haberlerin sınıflandırılıp, iletişim yöntemleri ve veri bankaları yoluyla isteyene ulaşması,
  - Haber, analiz ve yorumları anında arşive kaldırma ve dosyalama olanağı
- (Korkmaz, 2009, ss. 10, 14) biçiminde sıralanabilir.

Sosyal Medya

Bilişim ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler, medya alanında tek yanlı iletişimi ortadan kaldırırken, bireyin kendi düşüncelerini de aktarabileceği bir ortam yaratmıştır. Bu ortam aynı zamanda bireyin iletişim alanındaki edilgenliğini ortadan kaldırmış ve bireyi sürecin bir parçası haline getirmiştir.

Bu yeni iletişim ortamları, görmezden gelinen, sistemin dışında kalan, muhalif kesimlerin seslerini duyurmanın yolu haline gelmiştir. Yeni dünya düzenin kurgulandığı

ortamda, Türkiye dahil dünyanın birçok yerinde sistem muhalifi gruplar, “yeni medya” aracılığıyla kendi seslerini duyurmakta, eski toplum hareketlerinden farklı olarak sosyal ağlar kullanılarak siber ortamlarda aktif biçimde küresel etkileşimler elde etmektedirler(Karagöz, 2014, ss. 131-132). Örneğin Mısır’daki 2011 ayaklanmasında Facebook ve Twitter gibi sosyal medya araçları etkin bir şekilde kullanılmış ve örgütlenmeler bu sosyal ağlar üzerinden gerçekleştirilmiştir(Telli, 2012, ss. 79-82). Türkiye’de de Taksim Gezi Parkı olayları sırasında sosyal medya kullanıcılarının olay yerinden elde edilen görüntüler, yaygın medya kanallarından daha önce kitlelere ulaştırılmıştır. O dönemde Türkiye’de, günlük ortalama 8-10 milyon adet tweet atılırken, olayların başladığı 31 Mayıs 2013’de 15 milyona, 1 Haziran 2013’de ise 27 milyona ulaşmıştır(Göçoğlu, 2014, s. 47).

Kullanıcıların birbirleriyle bilgi, görüş ve ilgi alanlarını paylaşarak etkileşim kurmalarına olanak sağlayan online araçlar ve web sitelerinden oluşan(Onat, 2010, s. 105) sosyal medya, aynı zamanda geleneksel medyanın da bir parçası haline gelmiştir. Hemen hemen bütün gazete, televizyon ve radyolar, Twitter vb. sosyal medya hesaplarından okuyucu/izleyici ve dinleyicileri ile karşılıklı etkileşim içerisinde yer alabilmekte onların görüşlerine yayınlarda yer verebilmektedir. Sosyal medya sadece birey ve medya kuruluşlarını etkilememiş, kamu kurumları başta olmak üzere bütün kurumların vazgeçilmez bir halkla ilişkiler ve tanıtım aracı haline gelmiştir. Günümüzde hemen hemen bütün kurumlar, kendi faaliyetlerini tanıtılabilmek, vatandaş ve/veya müşterilerle daha iyi iletişim kurabilmek, politikalarını kamuoyuna tanıtılabilmek ve kamuoyu oluşturabilmek için sosyal medya araçlarını kullanmaya başlamıştır.

Sosyal Medya Araçları

Facebook

İnsanların başka insanlarla iletişim kurmasını ve bilgi alışverişi yapmasını sağlamak amacıyla Şubat 2004 tarihinde Harvard Üniversitesi öğrencisi Mark Zuckerberg tarafından kurulan Facebook, öncelikle Harvard öğrencileri için kurulmuştu. Daha sonra Boston civarındaki okulları da içine alan Facebook, iki ay içerisinde Ivy Ligi okullarının tamamını kapsadı. İlk sene içerisinde de Amerika Birleşik Devletleri’ndeki tüm okullarda Facebook kullanılmaya başlamıştır. Üyeler önceleri, sadece söz konusu okulun e-posta adresiyle (.edu, .ac.uk, vb.) üye olabiliyordu. Daha sonrasında ağı liseler ve bazı büyük şirketler de katıldı. 11 Eylül 2006 tarihinde ise, Facebook tüm e-posta adreslerine, bazı yaş sınırlandırmalarıyla açıldı (Facebook, 2017). 2004 yılında 80.000.000 aktif kullanıcısı olan Facebook’un 2017 üçüncü çeyrek itibarıyla 2 milyar 072 milyon aktif kullanıcısı vardır (Number of Monthly Active Facebook Users, 2017). Türkiye’de ise yaklaşık 44 milyon facebook kullanıcısı mevcuttur(Facebook and Instagram User Demographics in Turkey).

Twitter

Jack Dorsey, Noah Glass, Biz Stone, ve Evan Williams tarafından geliştirilen Twitter, kullanıcıların 140 karakter ile sınırlandırılmış “tweet” adı verilen gönderiler yazabildiği bir sosyal ağ olarak, Temmuz 2006’da kullanıma açılmıştır. Dünyanın en fazla izlenen 10 sosyal ağından biri olan Twitter, internetin SMS’i olarak tanımlanmaktadır. Halen dünyada 328 milyon aktif kullanıcısı vardır(Twitter - Statistics&Facts, 2017). Türkiye’de Twitter kullanıcısı yaklaşık 18 milyondur. Türkiye’de en çok kullanılan sosyal medya hesapları arasında Facebook’tan sonra Twitter %17 kullanıcı sayısı ile ikinci sıradadır. Türkiye’de haber kullanımında ise birinci sırada Twitter yer almaktadır. Twitter Türkiye’de 300 bin 30 haber sayısı ile en çok konuşulan sosyal ağıdır(Türkiye’de Sosyal Medya Kullanımı, 2017). Birçok kurum ve kuruluş, açtıkları Twitter hesapları ile bağlantılı oldukları bireylerle etkin bir iletişim içerisinde yer almaktadır.

Youtube

2005 yılında Amerika Birleşik Devletleri’deki San Bruno, Kaliforniya şehrinde üç eski PayPal çalışanı tarafından kurulan YouTube, bir video barındırma web sitesi olarak hizmet vermektedir. Kasım 2006’da, Google tarafından 1.65 milyar dolara satın alınan Youtube 2017 sonu itibariyle yaklaşık 1.500 milyar kişi tarafından kullanılmaktadır. İnternet ortamında ses, görüntü video vb. en fazla içerik barındıran Youtube’a içerikler genelde bireyler tarafından yüklenmektedir(YouTube, 2017; Most Famous Social Network Sites Worldwide as of September 2017).

Whatsap

WhatsApp Messenger, akıllı telefonlar için geliştirilen, platformlar arası çalışma özelliğine sahip bir mesajlaşma ve arama uygulamasıdır. 2009 yılında kullanıma açılan Whatsap’ın, dünya çapında 1 milyar 300 milyon kullanıcısı vardır(WhatsApp’ın Kuruluş ve Satış Hikâyesi, 2014; Most Famous Social Network Sites World wide As Of September, 2017).

Blogger

Google’ın ücretsiz blog açmaya imkan sağlayan internet sitesi olan Blogger sistemi, kullanıcılarının ücretsiz olarak blog oluşturmasını desteklemektedir(Karch, 2017). Blogger, birçok kişi için, oluşturacağı blog sayfası ile kendi düşüncelerini özgürce paylaşabilme olanağı sağlamaktadır.

LinkedIn

2003 yılında,iş dünyasındaki kişilerin diğer kişilerle iletişim kurmasını ve bilgi alışverişi yapmasını sağlamak amacıyla kurulan LinkedIn, profesyonel sosyal paylaşım platformudur. 2006 yılında LinkedIn’in web sayfası 20 milyon kez görüntülenmiştir ve günümüzde bütün dünyada toplam 500 milyon kullanıcısı vardır ve bunlardan 250 milyonu aktif bir şekilde kullanmaktadır. LinkedIn sitesi, aralarında Türkçe’nin de bulunduğu 24 dilde hizmet vermektedir (Aslam,2018; LinkedIn, 2018).

WeChat

Çin’de 2011 yılında geliştirilen, sesli ve yazılı mesajlaşmaya yarayan bir mesaj servsidir. Bu uygulama Android, iPhone, BlackBerry, Windows Phone ve Symbian işletim sistemleri için uygundur. Kullanımında Çince, İngilizce, Türkçe, Portekizce, Endonezya Dili, İspanyolca, Malayca, Japonca, Korece, Lehçe, İtalyanca, Tay Dili, Vietnamca, Hintçe ve Rusça dil desteklerine sahip olan WeChatgrup sohbeti olanağı sağlar, ses, fotoğraf, görüntü ve metin mesajlarını destekler. Uluslararası düzeyde 965 milyona yakın kullanıcısı mevcuttur (WeChat, 2017; Most Famous Social Network Sites Worldwide As Of September, 2017)

Vikipedi

Vikipedi, kullanıcıları tarafından ortaklaşa olarak birçok dilde hazırlanan, özgür, bağımsız, ücretsiz, reklamsız, kâr amacı gütmeyen bir internet ansiklopedisidir. Media Wiki yazılımı kullanılarak hazırlanmaktadır. Sürekli eklemeler ve değişiklikler yapıldığı için hiçbir zaman tamamlanmayacağı varsayılmaktadır. Kurucularından Jimmy Wales Vikipedi’yi, “Dünya üzerindeki her insana kendi dilinde, en üst kalitede, bedava bir ansiklopedi oluşturma ve dağıtma uğraşısı” olarak tanımlamaktadır(Vikipedi, 2017). Vikipedi hemen hemen dünyanın bütün dillerinde yayınlandığından bireyler için önemli bir bilgi erişim aracıdır. Ancak gelişiminde gönüllü olarak hemen hemen herkes görev alabildiğinden, uzman olmayan kişilerce hazırlanacak bilgiler sağlıklı olmayabilecektir.

Bunun yanında Vikipedi’ye benzer özellikler taşıyan Ekşi Sözlük, WordPress gibi blok oluşturma siteleri, fotoğraf paylaşmak amacıyla kurulan Flickr, müzisyenler ve müzik paylaşımı için kurulan MySpace gibi birçok sosyal medya aracı da bulunmaktadır. Bu sosyal ağlar, birey ve toplumun daha özgürce haberleşmesine olanak sağlamış, toplumsal olaylara daha etkin katılımını desteklemiştir. Ayrıca birçok kurumda bu fırsatları değerlendirerek, kendi tanıtımları için bu sosyal ağları kullanmaya başlamışlardır. Sosyal ağlar, bir bakıma toplumun gözü ve kulağı olmuştur. Olumlu gelişmelere karşın, sosyal ağlar, olayların çarpıtılması ve bilginin manipüle edilmesi gibi riskleri de bünyesinde barındırmaktadır.

Kamu Politikaları ve Medya/Sosyal Medya İlişkisi

Medya, karar alıcılarla toplumsal kesimler arasında ilişkiyi sağlayan temel araçtır. Politik kesimler ve kamu yöneticileri karar sürecinde ve aldıkları kararları, toplumsal kesimlere duyurmak için medyadan yararlanırlarken, aynı şekilde bireyler ve toplumun değişik kesimleri de siyasi erke sesini duyurabilmek ve sorunlarını dile getirebilmek için medyayı kullanmaktadır.

Medya, demokratik sistemlerde siyasal karar alma sürecinde önemli bir etken olarak karar sürecini şekillendirmekte, hatta alınan kararlar üzerinde kimi zaman doğrudan etkide bulunmaktadır. Bu etkinin artmasında şüphesiz medyanın hem kamuoyunu etkileyen, hem de ondan etkilenen bir faktör olarak artan gücü önemli rol oynamaktadır(Bayram, 2011, s. 69).

Bireyler kendi fikirlerini oluştururken, kitle iletişim araçlarından sağlanan bilgi ve haberleri kullanmaktadır. Bir yerde bireyler, kitle iletişim araçlarının topluma sundukları bilgileri değerlendirmekte, bu bilgilerin kamuoyunda nasıl algılandığına, kamuoyunun hangi yönde oluştuğuna dikkat ederek, buna göre bir pozisyon almaktadırlar (Yurdakul, 2016, s. 86). Bir bakıma medya toplumu yönlendirmekte, onun nasıl düşünmesi ya da kişisel davranış göstermesi gerektiğini tanımlamaktadır.

Sosyal medyanın gelişimi ile birlikte, siyasi erkle, birey ve toplum arasında yeni bir iletişim aracı ortaya çıkmıştır. Kamu politikalarının oluşumunda ve karar verme aşamasında birinci derecede sorumlu olan kurumlar, siyasi partiler Facebook ve Twitter gibi sosyal medya araçlarını etkin bir şekilde kullanmaya başlamışlar, bu da bireylerin toplumsal taleplerini başka aracı bir kurum olmadan doğrudan iletme olanağı sağlamıştır. Özellikle siyasi partiler, toplumla daha iyi iletişim kurabilmek ve kendi düşüncelerini topluma aktarabilmek ve politikalarının desteklenmesini sağlamak amacıyla sosyal medyayı etkin bir şekilde kullanmaktadırlar. Geleneksel medya içerisinde bireyin kendi fikirlerini herhangi bir yoruma gerek olmadan doğrudan aktarabilmesi oldukça güç iken, sosyal medya içerisinde bu oldukça kolaylaşmıştır. Bilişim teknolojilerinin sağlamış olduğu olanaklar sayesinde, kurumlar da bireyin kamu politikaları alanındaki düşüncelerini doğrudan öğrenebilme fırsatı yakalamışlardır.

Medya, bir yandan toplumun sorunlarını, beklentilerini ve taleplerini hükümete ve kamu bürokrasisine aktarırken, diğer yandan hükümetin ve kamu kurumlarının bu beklenti ve talepleri karşılama ve yerine getirmesini topluma aktarmaktadır. Böylece medyanın gerçekten tarafsız işlev yaptığı demokratik özgür toplumlarda, devlet toplum ilişkilerinde vazgeçilemez bir önemi vardır(Çevik, 2012, s. 11). **M e d y a / s o s y a l** medyanın kamu politikalarının her aşamasındaki rolü daha detaylı ele alındığında, bu etkileşim daha iyi anlaşılacaktır.

Kamu Politikası Talepleri ve/veya Toplumsal Bir Sorunun Ele Alınmasında Medya/Sosyal Medyanın Rolü

Devletlerin çözmek zorunda olduğu birçok toplumsal sorun bulunmakla birlikte, kaynakların sorunların hepsini çözecek yeterlilikte olmaması, acil çözülmesi gereken sorunların öncelikle ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Dış politika ve ülke güvenliği gibi devletlerin her zaman uyguladığı kamu politikalarının vazgeçilmezliği vardır. Bu alandaki politikalar değişen koşullara göre sürekli olarak yeniden ele alınırken, bunun yanında ülkede oluşan deprem, terör, ekonomik kriz, insan hayatını tehlikeye atan salgın hastalıklar, çevre kirliliği vb. yeni toplumsal sorunlar, acil çözüm üretilmediği zaman çok daha fazla toplumsal sorunlara yol açabilecek alanlardır ve kamu politikaları kapsamında acil ele alınması gerekmektedir. Bundan dolayı sorunu yaşayan toplumsal kesimlerle, soruna çözüm üretecek olan siyasi erk ve kamu kurumları arasında sorunu tanımlayacak, gündemi belirleyecek ve kamuoyunu oluşturacak araç hiç kuşkusuz medyadır.

Halkın gündeminin belirlenmesi, kitle iletişim araçlarının belirli haber konularını sürekli vurgulayarak izleyicilerin gündemine getirmesiyle oluşmaktadır(Işık, 2005,

s. 105). Kitle iletişim araçlarının, ülke ve dünya sorunları hakkında kamuoyuna bilgi sunması, bu konuların hangisinin kamuoyunda önceliğe sahip olması gerektiği, ilgili kitle iletişim aracının yayın politikası ve belirlediği gündemden neler beklediği ile bağlantılıdır (Temizel, 2008, s. 143).

Sorunların gündeme getirilmesinin birinci temel nedeninde toplumsal duyarlılığın sağlanarak kamuoyu oluşturma çabaları yer almaktadır. Oluşacak kamuoyu baskısı aynı zamanda toplumsal bir baskıya dönüşerek, siyasi erk ve kamu kurumlarını harekete geçirip sorunun kamu politikaları kapsamında ele alınarak çözümlenmesine olanak sağlayacaktır.

Medya/sosyal medya kamuoyu oluşturma görevi doğrultusunda ele aldıkları konular, olaylar ve gelişmeler itibariyle kendi gündemlerini oluştururlarken, bir diğer taraftan ise nitelikleri ve etkinlikleri ölçüsünde hitap ettikleri insanların oluşturduğu kamuoyunun gündemini de düzenleyebilmektedirler(Bekiroğlu, 2008, s. 132). Medya hitap ettiği okuyucu kitlesi, ideolojik yaklaşımlar ve kendisinin de içinde bulunduğu çıkar grupları nedeniyle, gündeme getirdiği sorunları olduğundan başka bir formatta ele alabilmektedir. Bu da sorunun kendi özgünlüğünden kopmasını ve farklı bir boyutta kamuoyuna sunulmasına neden olmaktadır.

Medyanın etkilerinden biri, dikkatimizi belirli bazı sorunlara ve olaylara çekiyor gibi görünmesidir. Bu etki, kitle iletişim araçlarının “gündem oluşturma” işlevi olarak adlandırılır. Gündem oluşturma, kitle iletişim araçlarının geniş toplum kitleleri üzerinde etkili olabileceğinin olası yöntemlerinden birisidir(Turan, Esenlioğlu, 2006, s. 79). Medya, gündem oluşturmada, kendi bakış açısı ile hareket ederek, bir bakıma ele alınması gereken sorunlardan ziyade kendi gündemini topluma dayatmaktadır. Medya sayesinde herkes kendi içinde kendininkinden başka bir varoluş yaşayabilmektedir. Artık izleyicilerin ruhlarını meşgul eden kapsam kendi ürünleri değil, medyanın ürünü olur(Göka, 2011, s. 22).

Medyanın tasarımsal etkinliğine dair ifade edilmesi gereken bir diğer husus da medyanın imaj oluşturma kapasitesidir. Medya sürekli tekrarlanan yaygın kalıplarla, belirli bir dünya görüşünün oluşturulmasını sağlar(Oğrak, 2012, s. 24).

Sosyal medyanın gelişimi ile birlikte, sorunun asıl sahibi olan bireyler seslerini çok daha farklı biçimde duyurabilmektedir. Sosyal medya üzerinde oluşturdukları tartışma grupları ile kendi sorunlarını gündeme taşıma konusunda yadsınamayacak başarılar kazanmışlardır. Daha önce sosyal medya bölümünde ele alındığı gibi Arap Baharı ve 2011 Mısır Devrimi'nde sosyal medya çok önemli işlev oluşturmuş, bireysel paylaşımlar, toplumsal eylemlere dönüşmüştür.

Bireyler ve toplumlar, siyasi partiler ve kamu kurumları gibi yapıların oluşturduğu sosyal ağlara girerek kendi sorunlarını dile getirmekte ve gündem oluşturma için çaba sarf etmektedirler. Siyasi iktidarlar, iktidarlarını sürdürmek için ve muhalefet partileri de iktidara gelebilmek için, bu talepleri daha yakından izlemekte bir bakıma toplumun gündemini kendi gündemleri haline getirmektedir

Teknik gelişmeler sayesinde etki alanları gittikçe genişleyen bu araçların başlıca özelliği, olayları ve yorumları çok kısa bir zamanda çok büyük kitlelere -milyonlara-

yayabilmeleri ve böylece onların kanaatlerine yön verebilme olanağına sahip olmalarıdır(Kapani, 2001, s. 150).

Kamuoyu ancak bilgiye dayalı olarak oluşabilir. Kamuoyunun oluşumunda, bilgi iletmeye işlevini yerine getiren araçlar olan medya ve bu araçları kullananların, bilgilerin alınması ve algılanması aşamasında kullandıkları yöntem ve teknikler, kamuoyunu yönlendirmek isteyenler için çok önemlidir(Mora,2017). İktidar ve muhalefet partileri de dahil olmak üzere, belirli çıkar gruplarına daha yakın olan medya kuruluşları, farklı bakış açılarını yok sayabilmekte kamuoyunu bir bakıma propaganda yaparak toplumu ikna ve telkin etmeye çalışmaktadır. Özellikle, “çoğunluk” anlayışının egemen olduğu, siyasi erkin toplumu bütünüyle hegemonyası altına almaya çalıştığı, bireyin düşünce ve ifade özgürlüğünün yeterince gelişmediği, sansür uygulamalarının yaygın olduğu otoriter ve totaliter toplumlarda, kamuoyu tek yönlü olarak oluşturulmaya çalışılmaktadır.

İktidarı ele geçirmeyi hedefleyen siyasal partiler -gerek iktidarda olsun gerekse muhalefette olsun- her zaman kamuoyunun desteğini sağlamayı hedeflemektedir. Bunu başarmak için de bir araç olarak gördükleri basınla olan ilişkilerine büyük önem atfetmektedirler(Akçalı, 1995, s. 73;Weaver,1999, s. 140).

Buna karşın medya kuruluşları da bu gücü kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışmakta ve “kamu ihalelerinde gözetilme, düşük faizli uzun süreli krediler, daha fazla ilan ve reklam geliri vb.” ticari rant beklentileri içerisinde yer almaktadırlar(Öksüz, 2007, s.71). Medya ile ticari kuruluşlar arasındaki ilişkilerin karmaşık bir hal alması, yayınlarda ticari kaygıların ön plana çıkmasına yol açmıştır. Bu olgu medya organlarının izleyici-dinleyici ve okuyucularını adeta reklam veren kuruluşlara pazarlamaları gibi bir sonucu gündeme getirirken, karar alınması sürecinde elit kesimin halkı yönlendirmesinin de önünü açmaktadır (Chomsky, 1993, ss. 19-20). Bu sorunların uluslararası ölçekte yaşandığı dikkate alındığında, çözümü için uluslararası ahlak çerçevesinde hareket etmek gerekmektedir(Eren, 2015, s. 747). Medya alanındaki etik kuralların uygulanması ve medya mensuplarının bu çerçevede hareket etmesi sorunun çözümünün temel kuralıdır.

Medya siyaset arasındaki bu ilişki, doğal olarak demokrasinin gelişimi ve kamuoyunun oluşumu açısından sağlıklı bir yapının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Nitekim Althusser ve Gramsci gibi yazarlar ile Frankfurt Okulu gibi düşünce akımları tarafından eleştirilmektedir. Althusser, medyayı devletin ideolojik aygıtı olarak tanımlamaktadır. Egemen sınıfın iktidarını kurmak ve devam ettirmek için medyayı kullandığını ve medya aracılığı ile toplumu yeniden biçimlendirerek iktidarları ve egemenlikleri için “rıza üretimini” sağladığını belirtmektedir(Althusser, 2000, s. 34). Frankfurt Okulu da kitle iletişim araçlarının, egemen sistemi meşrulaştıran araçlar olduğunu; medyanın yer verdiği olay ve olgulara yeniden anlamlar yükleyerek egemen sınıfın ideolojilerini topluma yaydığını savunmaktadır. Medya seçme, dışarıda bırakma ya da ön plana çıkarma/çıkarmama gibi haber üretim süreçlerinin pratikleri ile gerçekleri ideolojik olarak yeniden inşa eder(Yaylagül, 2016, ss. 97-98). Yaylagül'ün(2016, ss. 114-116) aktarımına göre Gramsci de medyayı egemen sınıfın görüşlerini aktaran bir araç olarak görmekte ve medyanın haber değeri olan olay ve olguları, egemen sınıfın bakış açısı ile topluma aktardığını iddia etmektedir. Liberaller ise, devletçe korunan medya tekeline

karşı çıkararak, böyle bir durumun kamu hizmeti yayıncılığının kişisel ihtiyaç ve kaygıların temsilini sınırlandıracağını, seçme alanını daraltıp azaltacağını savunmaktadır(Gezgin, 2007, s. 169).

2000’li yılların başından itibaren gelişmeye başlayan sosyal medya ile birlikte kamuoyu oluşumu yeni bir boyuta taşınmış, gerek örgütlü gerekse tekil düzeyde bireyler de kendi taleplerini daha özgür bir şekilde dile getirmeye başlamıştır. Kamuoyu oluşum düzeyinde, bireyler sosyal medya araçları ile çok daha güçlü ve özgür bir şekilde seslerini duyurmaya başlamışlardır.

Sosyal medyanın gerçek anlamda bir medya süreci içerisinde yer alabilmesi, devlet erkinin baskısı ve buyruklarından, sermaye egemenliğinden ve kar güdüsünden bağımsız, interaktif, vatandaşların özgür, açık, görülebilir, kolektif ve herkesin rahatlıkla girebileceği bir alan olmasından geçmektedir(Göçoğlu, 2014, s. 77).

Sosyal medyanın etkileşimli yapısı, bireyi edilgen olmaktan çıkarıp etken bir konuma yükseltmiştir. Bunun sonucu sosyal medya kamuoyu oluşumunda örgütlü yapılarla birlikte hareket ederek daha aktif bir rol oynamaya başlamıştır. Sosyal medya, hem siyasal süreçlere katılım hem de kamuoyunun oluşturulması konularında hız, etkililik ve güncellik açısından geleneksel medya araçlarından ayrılmaktadır. Birçok kurum ve kuruluş sosyal medyanın bu etkisinden dolayı, kendi iletişim kanalları içerisinde sosyal medyayı ilk sıraya koymuş durumdadır.

Sosyal medya sadece kamuoyu oluşumuna katkı sağlamakla kalmamakta, ayrıca ve belki de daha önemli bir biçimde sosyal hareketlerin planlandığı, organize edildiği, başlatıldığı ve yönetildiği önemli araçlara dönüşmektedir (Eren, Aydın, 2014, s. 198). Sanal ortamda örgütlenme anlamına da gelen bu çabalar, kamuoyu oluşumunda bireyin çok daha güçlü bir şekilde sesini duyurabilmesine olanak sağlamaktadır. Bu da kamuoyunda sorunların daha sağlıklı bir şekilde tartışılmasına olanak sağlamaktadır. İnternetin ve sosyal medyanın gelişimi enformasyona erişilebilirliği ve özgürlükleri artırmışsa da geleneksel medyanın merkezi ağırlığı hâlâ devam etmektedir. İnternette tartışma sitelerinde, konular çoğunlukla geleneksel medyanın gündemi ile biçimlenmektedir. Geleneksel medya içinde ise, kamusal yayıncılığın gündem belirlemekteki işlevi zayıflamaktadır(Yaşın, 2013, s. 9)

Örneğin Türkiye’de 2018 yılı Şubat ayında çocuk istismarına bağlı olarak tartışmaya açılan “Zina Düzenlemesi” konusunda toplumun değişik kesimleri tarafından kendi görüşlerinin kabul edilmesini sağlamak ve kamuoyu oluşturmak amacıyla önemli tartışmalar yaşanmıştır

T24 Bağımsız İnternet Gazetesi Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın görüşlerini ön plana çıkararak Erdoğan’dan ‘zina düzenlemesi’ açıklaması: Tacizler, vesaireler, bunlar aynı kapsamda değerlendirilmeli (2018) şeklinde verilirken, Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu, kendi web sitesi üzerinden olayı haberleştirerek, çocuk istismarına karşı yeni önlemler almaya hazırlanan hükümetin buna bağlı olarak, zina konusunda da yasal düzenleme yapmak istediğini bunun da kadınların aleyhine olacağını dile getirmektedir(Hükümetin zina planı kadınları endişelendiriyor, 2018a). Ayrıca Facebook’ta paylaşılan videolarda da konu tartışmaya açılmıştır (Hükümetin zina planı kadınları

endişelendiriyor, 2018b). Bu örneklerde de görüldüğü gibi, yeni medya dediğimiz araçlar kamuoyunun oluşumunda önemli rol oynamaktadır.

Sorunun Hükümet ve Kamu Kurumlarınca Ele Alınması Sürecinde Medya/Sosyal Medyanın Rolü

Kamuoyunda tartışılan bir konu, kamu politikası oluşturacak düzeyde bir sorun teşkil ediyorsa ve kamuoyunda yoğun baskı oluşmuşsa, siyasi erk olaya sessiz kalmaz. Sorunun çözümü için, ilgili kamu kurumlarını harekete geçirerek gerekli adımları atmaya başlar. İlgili kamu kurumları hükümetten aldığı emir ve talepler doğrultusunda, bu konuda daha önceki deneyim ve tecrübelerden yararlanarak, politika oluşturma sürecini başlatır. Kamuoyunda etkili olan gruplar, bu aşamada da tekrar devreye girerek, siyasi erk ve kamu kurumları üzerinde baskı yaparak kendi taleplerini dile getirir. Bir bakıma kamuoyu oluşturma süreci burada da devam eder. Sivil toplum örgütleri, meslek kuruluşları ve konuyla ilgili çıkar grupları siyasi erk ve kamu kurumları üzerinde gerek birebir, gerekse medya araçları ile süreci etkilemeye çalışır. Medya araçlarını kullanarak hem kendi düşüncelerinin toplum tarafından kabul edilmesini, hem de sağlayacakları toplumsal destekle kendi düşüncelerinin kamu politikaları içerisinde yer almasını sağlamaya çalışırlar

Sosyal medyayı kullanan kamu politikası üreticileri, sosyal medyadan aldıkları verileri politika üretim sürecinde kullanabilmekte ve böylece tepkileri önceden kestirerek politikaya yön verebilmektedir(Göçoğlu, 2014, s. 70). Bunun en somut örneği Millî Eğitim Bakanlığı'nın(MEB) müfredatın yeniden geliştirilmesi çabalarında görülmektedir. MEB okullardaki bazı derslere ilişkin hazırladığı taslak öğretim programlarını, kamuoyunun görüşüne sunmak üzere, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın internet sayfasından yayımlamış(MEB Öğrenci ve Velilerin Fikirlerini Alacak, 2017) öğrenci ve veliler ders programları ve içerikleri konusundaki düşüncelerini sistem üzerinden iletmişlerdir. Tam bir kitle iletişim çalışması olan bu örnek, sosyal medyanın günümüzdeki gücünü göstermesi açısından oldukça yararlıdır.

Bireyler, siyasi erkin ve kamu kurumlarının kullanmakta oldukları Twitter ve Facebook gibi sosyal medya araçlarını kullanarak kendi taleplerinin dikkate alınmasını hedefler. Aynı şekilde sosyal ağlar üzerinden oluşturacakları gruplarla politik karar organlarını etkilemeye çalışırlar. Örneğin dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, 25 Mayıs 2012'de Uluslararası Parlamenterler Konferansı'nda, 26 Mayıs 2012'de AKP Kadın Kolları 3. Olağan Kongresi'nde kürtaşı cinayet olarak nitelendiren konuşmalar yapmıştır. 29 Mayıs 2012'de ise, Sağlık Bakanlığı'nın hazırlayacağı "kürtaj raporu"nun akabinde kürtaşıla ilgili yasa çıkaracaklarını açıklamıştır. Bunun üzerine Bianet isimli internet haber sitesi (www.bianet.org) başlattığı "Benim Bedenim Benim Kararım" isimli kampanya ile karara sert tepki göstermiştir. Bu olay özellikle Facebook'da geniş yankı uyandırmıştır(Benim Bedenim Benim Kararım Kampanyası 5 Yaşında, 2017). Bu olaylardan sonra konu belirli bir süreliğine de olsa gündemden düşmüş ve 2014 yılında tekrar ele alınarak yasallaştırılmıştır.

Sorunun Yasalaştırılarak Kamu Politikasına Dönüştürülme Süreci Medya/ Sosyal Medyanın Rolü

Siyasi erk ve kamu kurumları tarafından kamu politikası haline getirilmesi kararlaştırılan bir konu mevcut yasalarla işletilebilecekse, gerekli kaynaklar ayrılarak ilgili kamu kurumları tarafından uygulamaya konulur. Eğer yeni bir yasal düzenleme yapılacaksa parlamentonun gündemine gelir ve orada yasalaşarak kamu politikası haline dönüştürülür. Parlamento görüşmelerinde iktidarla muhalefet arasında uzlaşının olduğu konularda herhangi bir sorun çıkmazken, tartışmalı konular, uzun süre kamuoyunun gündemini meşgul eder. Medya/sosyal medya burada devreye girerek tartışmaları topluma aktarır.

Örneğin Türkiye’de TBMM Tv meclisteki oturumları canlı yayımlayarak parlamentodaki görüşmeleri topluma aktarmaktadır. Ancak yayınların süresi konusunda zaman zaman iktidar ile muhalefet arasında tartışmalar gündeme gelmektedir. 2017 yılında parlamentonun gündemine gelen anayasa ve partili cumhurbaşkanlığı teklifi TBMM TV’den yayınlanarak kamuoyuna aktarılmıştır(TBMM Tv Canlı Yayın, 2017). Buna karşın TBMM Tv yayınlarının belirli gün ve saatlerle sınırlı olması özellikle muhalefet tarafından eleştiri konusu yapılmakta ve yayınların meclisin bütün çalışmaları boyunca devam etmesi talep edilmektedir.

Parlamentodaki görüşmeler diğer bağımsız basılı görsel yayın organlarında da ele alınmakta, siyasi parti temsilcileri ve konunun uzmanları ilgili medya programlarına katılarak görüşlerini aktarmaktadır. Ancak Türkiye’de de sık sık dile getirilen medyanın tarafsızlığı parlamento görüşmelerinde de kendini göstermektedir. Medyanın olaylara yaklaşımı tarafsız olmaktan ziyade bir bakıma iktidara yakınlığı ve uzaklığı ile de yakından ilgili olabilmektedir. Hatta bazı durumlarda medya kuruluşları kendi gelecekleri açısından “medya etiği” içerisinde değerlendirilmesi mümkün olmayan davranışlar içerisinde yer alabilmektedir. Örneğin 2017 anayasa değişikliği referandumunda hayır oyu vereceğini açıklayan İrfan Değirmenci’nin Kanal D’deki görevine son verilmesi, buna karşın yine Doğan Medya grubu içerisinde yer alan *Hürriyet* Gazetesi’nde yazan Abdülkadir Selvi’nin evet oyu vereceğini açıkladığı halde kendisine dokunulmaması basın özgürlüğü açısından son derece düşündürücüdür(Özer, 2017). Bu örnekler demokrasinin yeterince gelişmediği, medyanın siyasi iktidarlar başta olmak üzere, belli çıkar grupları ile içli dışlı olduğu birçok ülkede geçerlidir.

Kamu politikalarının parlamento görüşmeleri ayağında sosyal medya da son derece etkin rol oynamaktadır. Daha önce de değinildiği gibi, bireyler siyasi sosyal medya araçlarını kullanarak, kendi düşüncelerinin yasalarda yer alması için çaba sarf etmektedir. Aynı şekilde milletvekillerinin sosyal ağlarını da kullanarak politikalar üzerinde doğrudan etki etme çabası içerisinde yer almaktadır. Bireyler, aynı şekilde Twitter ve Facebook gibi sosyal ağlar üzerinden gerek bireysel olarak gerekse belli bir grup içerisinde kamuoyu oluşturarak parlamento görüşmelerine müdahil olmaya çalışmaktadır. Örneğin Avustralya’da 2015 yılında parlamentoda kabul edilen “İslam Yasa Tasarısı” Facebook’ta oluşturulan Gurbetten Avrupa’dan Türkiye’ye Kesin Dönüş (2015) adlı grup tarafından detaylı bir şekilde ele alınmış, konunun yasalaşma sürecinde ne tür tartışmaların yaşandığı detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Kamu Politikasının Uygulanması Sürecinde Medya/Sosyal Medyanın Rolü

Kamu politikalarının uygulama aşaması alınan politik kararların ve yapılan tercihlerin sonuçlarını görme aşamasıdır. Uygulamaya konulan kamu politikası, aynı zamanda siyasi iktidarın tercihini yansıttığından, doğal olarak farklı düşünceler ve yaklaşımlar politikanın dışında tutulmuştur. Özellikle politikanın karşısında olan toplumun değişik kesimleri ve çıkar grupları, uygulamaya konulan politikaya yakın takibe alarak oluşabilecek olumsuzlukları anında kamuoyuna yansıtma düşüncesi içerisinde. İktidar da aldığı kararların ne kadar yerinde olduğunu gösterme çabası içerisinde olacaktır. Doğal olarak bütün bu süreci yönlendirecek olan medyadır. Gerek düşünsel anlamda gerekse çıkar grupları ilişkisi içerisinde hükümetin politikalarına karşı kendini konumlandıran medya, yansıtacağı olay ve haberleri bu çerçevede kamuoyuna aktaracak ve kurgulayacaktır.

Bunun en somut örneğini 1994 ve 2000 yıllarında yaşanan ekonomik krizlerle ilgili medyanın takındığı tavırda görebilmekteyiz. Ertuğrul Özkök(2000) DYP(Doğruyol Partisi) Genel Başkanı Tansu Çiller'in TBMM'deki bütçe görüşmeleri sırasında yaptığı konuşmanın bir noktasında "Yetti Artık Bu Medya, Yetti..." diye eleştirdiğini; bunun nedeni olarak da *Hürriyet* gazetesinin ekonomik krizden çıkış için hükümetin uyguladığı politikayı desteklemek için attığı "Yelkenler fora" adlı manşeti gösterdiğini belirtmektedir. Özkök aynı şekilde 1994 yılında Tansu Çiller'in başbakanlığı döneminde yaşanan ekonomik kriz nedeniyle hükümeti desteklemek için üç büyük gazetenin "Haydi Türkiye..." manşeti attığını ve Çiller'in, başbakan olarak ertesini kendilerine telefon edip teşekkür ettiğini hatırlatmaktadır.

Özkök'ün bu yazısı medyanın kamu politikalarının uygulanması açısından ve de en önemlisi medya ile iktidar arasındaki ilişkileri göstermesi açısından son derece önemlidir ve de öğreticidir. Daha önce de söylendiği gibi medya, iktidarla olan ilişkileri çerçevesinde iktidarın politikalarını desteklemekte ya da eleştirmektedir. Özellikle ekonomik kriz gibi toplumun önemli bir kesiminin olumsuz etkilendiği dönemlerde medya iktidara vereceği destekle toplumsal muhalefeti engellemede önemli işlev üstlenebilmektedir. Bunun tam tersi de geçerlidir. Ortaya çıkan sorunların çözümünde iktidarın yetersiz kaldığını ve sorumlunun hükümet olduğunu dile getiren yaklaşımlar da mevcuttur, bu da toplumsal muhalefetin güçlenmesini ve iktidarın değişmesine neden olabilmektedir.

Uygulamaya konulan kamu politikalarına yönelik olarak medyanın bu işlevini, aynı derecede sosyal medya da görmek mümkündür. Bireyler, uygulanan politikanın olumlu olumsuz yanlarını sosyal medya üzerinden aktararak eleştirilerini dile getirebilmektedir. Hatta kamu kurumları da bu süreç içerisinde aktif rol almakta ve kendi politika ve uygulamalarını sosyal ağlar üzerinden paylaşmaktadır. Böylece hem kendi politika ve uygulamalarını topluma tanıtmakta, hem de takipçilerinin desteğini arkasına almaya çalışmaktadır. Özellikle muhalefet partileri, yaygın medyanın kendi görüşlerine yeterince yer vermediği durumlarda, sosyal medya üzerinden düşüncelerini kamuoyu ile paylaşmaktadır.

Örneğin Milli Eğitim Bakanlığı(MEB) Facebook sayfasında bütün politikalarını etkinliklerini ve uygulamalarını kamuoyu ile paylaşmaktadır(Milli Eğitim Bakanlığı, 2017). Böylece Bakanlığın politika ve uygulamaları geniş bir toplumsal kesime

ulaşabilmekte, bireyler düşüncelerini ilgili sayfada dile getirebilmektedirler. Aynı şekilde yine Facebook'ta oluşturulan gruplar tarafından MEB'in eğitim alanında atmış olduğu adımlar yakından takip edilerek eleştirilebilmektedir(Gericiliğe Karşı Aydınlanma Hareketi, 2016). Burada da görüldüğü gibi sosyal medya yaygın medyaya göre daha özgür bir alan sağlamaktadır.

Yine aynı şekilde hükümetin enerji politikaları alanındaki uygulamaları hükümet yanlısı gazeteler tarafından desteklenirken, bazı sivil toplum kuruluşları ve sosyal medya grupları tarafından eleştirilmektedir. 16.01.2018 tarihinde Hürriyet Gazetesi'nde yer alan "Karadeniz, HES denizi oldu... 10 yılda 203 HES yapıldı, 143'ü yolda" (2018) başlıklı haberde, Ordu Çevre Derneği Başkanı Gül Ersan'ın görüşlerine yer vermektedir. Ersan, HES çalışması nedeniyle doğanın tahrip olduğunu ileri sürmekte, enerji üretmek için suyun depolanması halinde Çiseli Şelalesi ve güzergâhında bulunan diğer şelalelerin suyunun azalacağını, yaz aylarında da şelalelerde suyun tamamen kesilebileceğini iddia etmektedir. Buna karşın aynı konularda hükümete yakın Sabah Gazetesi'ndeki yazısında Barış Şimşek (2018) Sözde çevrecilerin milli enerjiye karşı birleştiğini, bunların AK Parti karşıtlığıyla birlikte referandumda hayır kampanyası yürüten, ortak açıklamalarında HDP, CHP, DİSK, KESK, TMMOB ve TTB gibi siyasi parti ve sivil toplum kuruluşlarının adına yer veren sözde çevrecilerin her türlü enerji yatırımına karşı olduğunu dile getiriyor.

Sonuç ve Öneriler

Kamu politikalarının oluşturulması yönündeki çabalar, insanın toplumsal bir varlığa dönüşmesi ve kurumsal bir yapı içerisinde yaşamaya başlaması ile birlikte ortaya çıkmıştır. Her toplumsal dönem kendi kamu politikalarını ve araçlarını yaratacak koşulları oluşturmuştur. Ulus devletlerin ortaya çıkışı ve sanayi devrimi ile birlikte başlayan toplumsal dönüşüm ve buna bağlı olarak kentsel yaşamın artmaya başlaması kamu politika alanlarını genişletmiş ve daha önce var olmayan birçok sorun ortaya çıkmıştır. Özellikle 20. yüzyılın başından itibaren, kamu yönetimi bilimsel bir konu olarak ele alınmaya başlamış ve sorunların çözümü için kamu politikalarının oluşturulması devletlerin temel konularından biri haline gelmiştir. Özellikle Rusya'daki 1917 Ekim devriminden sonra, toplumsal yaşamın bütün alanlarının kamu politikaları kapsamında ele alınması düşüncesi birçok ülkede kendini göstermiştir.

Özellikle 1950'li yıllardan itibaren, kamu politikası temel bilimsel çalışma alanlarından biri haline gelirken, 1980'li yıllardan itibaren, liberal politikalarla birlikte ortaya çıkan özelleştirme hareketleri, kamu politikaları alanlarını sınırlandırırken, devlet birçok alanı ya kamu politikaları alanının dışına çıkarmış ya da bu alanları sağladığı finansal desteklerle özel sektöre devretmiştir.

Kamu politikalarının gelişiminde başta iktidar ve kamu kurumları olmak üzere siyasi partiler, parlamento, yargı kurumları, sivil toplum örgütleri, meslek kuruluşları, üniversiteler ve bilimsel araştırma kuruluşları, bireyler, uluslararası örgütler, çıkar grupları ve medyanın farklı boyutlarda etkisi vardır. Her kurum ve kuruluş, oluşumuna neden olan görev ve sorumlulukları başta olmak üzere, kendi çıkarlarını gözeterek şekilde kamu politikalarının oluşumuna etki etmeye çalışmaktadır.

Kamu politikalarının bütün aşamalarında, en etkili olan araç hiç kuşkusuz medya/sosyal medyadır. 1990'lı yılların ikinci yarısında internetin gelişimine kadar, tek yönlü bir iletişim ortamı yaratan medya, 2000'li yıllardan itibaren birey ve toplumla karşılıklı etkileşimli bir yapı içerisine girmiş, birey de kendi düşüncelerini aktarabilir hale gelmiştir. Özellikle sosyal medyanın ortaya çıkması ile birlikte, bireyler geleneksel medyanın hegomanik yapısına karşı kendi medyalarına yaratarak, daha özgür iletişim ortamları yaratmışlardır. Doğal olarak bu, kamu politikaları da dahil olmak üzere toplumsal yaşamın bütün alanlarını etkilemiştir.

Kitle iletişim araçları olarak da tanımladığımız medya, kamu politikalarının oluşumunda ve uygulanmasında siyasi iktidar ve toplumsal kesimler arasında etkileşimi sağlayan temel organdır. Medya, sorunların saptanması ve toplumsal taleplerin belirlenmesi, gündem ve kamuoyunun oluşturulması, politikaların yasalaşması ve uygulanması süreçlerini belirleyen, hatta yönlendiren temel araçtır. Hem siyasi iktidarlar hem de toplumun değişik kesimleri ve çıkar grupları, bu güçten yararlanmak hatta kontrol etmek için büyük çaba sarf etmektedirler. Tekelleşme ve medya patronlarının başka sektörlerde faaliyet göstermeleri, medyanın asli görevi olan toplumu bilgilendirme ve aydınlatma işlevi bir bakıma hasara uğramış ve zaman zaman propaganda aracına dönüşmeye başlamıştır. Bundan dolayı da toplumun gündemi ile medyanın ve siyasi iktidarların gündemi farklılaşmış, medya ve siyasi iktidarlar kendi gündemlerini topluma kabul ettirmeye çalışmışlardır.

Bu olumsuzluğa karşı, 2000'li yıllardan itibaren yaygınlaşmaya başlayan sosyal medya araçları sayesinde bireyler, gerek bireysel gerekse oluşturdukları gruplar aracılığı ile kendi sorunlarını daha güçlü bir şekilde dile getirmeye, kendi gündem ve kamuoylarını oluşturmaya çalışmışlardır. Siyasi partiler ve kamu kurumları başta olmak üzere, hemen hemen bütün kurum ve kuruluşların sosyal medya araçlarından yararlanmaları bu süreci desteklemiştir.

Kamu politikalarının oluşumunda ve toplumsal sorunların çözümünde, gerçekten sağlıklı bir gelişme isteniyorsa, her şeyden önce medyanın bağımsız ve özgür olması gerekmektedir. Siyasi iktidarların ve çıkar gruplarının güdümünde olan bir medya, belirli bir dönem toplumlar üzerinde etkili olabilir, ancak çözülemeyen sorunlar, daha sonra iktidarların bile yönetemeyeceği toplumsal patlamalara yol açabilir. Nitekim basın özgürlüğünün sınırlı olduğu hiçbir ülkenin bilimde, teknolojiye, sanayide dünyada rekabet edemiyor olması bunun somut bir göstergesidir. Yeterli bilgi birikimi ile donatılmayan birey ve toplumlar, aynı zamanda yaratıcılıklarını kaybetmektedirler. Bu da daha fazla toplumsal sorun anlamına gelmektedir.

Bundan dolayı medya, ne kadar özgür olursa, toplumsal sorunları ne kadar gerçekçi bir şekilde toplumun gündemine ve kamuoyuna taşırsa, kamu politikaları da o ölçüde sağlıklı gelişecektir. Medya özgürleştikçe ve tartışma ortamları geliştikçe, toplumsal uzlaşa da aynı şekilde gelişecektir. Bireyler ve toplum kendilerini ifade edebildikleri ve talepleri karşılandıkları sürece toplumsal yaşama daha aktif ve bilinçli bir şekilde katılacaktır. Bu da daha huzurlu ve sorunlarını çözebilen bir toplum anlamına gelmektedir.

Kaynaklar

Akalın, A. (2011). *Radyo ve Televizyon Teknolojilerindeki Gelişmelerin Hukuki Düzenlemelere Etkisi*. Yayımlanmamış uzmanlık tezi. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Ankara.

Akçalı, N. (1995). *Siyaset Bilimine Giriş*, İzmir: Ege Üniversitesi.

Althusser, L. (2000). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları*(Y. Alp, M. Özışık, Çev.). İstanbul: İletişim.

Anderson, J.E. (2003). *Public Policy Making*. London: Thomas Nelson and Sons Ltd.

Arslan, N. T (2010). Klasik- neo klasik dönüşüm süreci: “yeni kamu yönetimi”, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(2), 21-38.

Aslam, S. (2018). *Linkedin by the Numbers: Stats, Demographics&FunFacts*. Erişim adresi: <https://www.omnicoreagency.com/linkedin-statistics/>

Aziz, A. (1981). *Radyo Ve Televizyona Giriş*. Gen. 2. bs. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi.

Bayram, Y. (2011). Liberal demokrasilerde medya ve kamuoyunun dış politika karar alma sürecine etkisi, *Erciyes İletişim Dergisi “Akademia”*, 2(2), 68-80.

Benim bedenim benim kararım kampanyası 5 yaşında. (2017). Erişim adresi: <https://m.bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/187036-benim-bedenim-benim-kararim-kampanyasi-5-yasinda>

Biçer, M. Yılmaz, H. H. (2009). Parlatmentonun kamu politikası oluşturma ve planlama sürecindeki konumunun yeni kamu mali yönetim sistemi çerçevesinde değerlendirilmesi. *Yasama Dergisi*, 13, 45-84.

Bekiroğlu, O. (2008). Yerel kamuoyunun oluşumunda yerel basının rolü -Trabzon örneğinde bir araştırma-. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 131-151.

Bülbül, A. R. (2001). *Haberin Anatomisi ve Temel Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel.

Capron, H. L. ve Johson, J. A. (2004). *Computers: toolsforan informationage*. 8th ed. New Jersey: Pearson Education, Upper Saddle River.

Chomsky, N. (1993). *Medya Gerçeği* (A. Yılmaz, Çev.). İstanbul: Tüm Zamanlar.

Christensen, T. ve Legreid, P. (2002). A transformative perspective on administrative reforms. *The Ashgate Research Companion Tonew Public Management* içinde (ss. 13-39). T. Christensen ve P.Legreid (Ed.). Farnham UK: Ashgate.

Çağlar, N. ve Köklü, P. H. (2017). Yeni medyanın siyasal iletişim aracı olarak kullanımı: siyasal partilerin resmî web sitelerine yönelik bir araştırma, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(1), 148-173.

Çalı, H. H. (2012). Aile içi şiddet: bir kamu politikası analizi, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 1-25.

Çevik, H. H. (2012). *Kamu yönetimi*, İstanbul: Seçkin.

Demir, F. (2011). Kamu Politikası Ve Politika Analizi Çalışmalarının Teorik Çerçevesi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 107- 120.

Dursun, O. (2009). *Basında ideolojinin oluşumu ve haber üretim sürecine etkisi(Örnek Olay: Danıştay'ın türban kararı ve Danıştay saldırısı)*.Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Dye, T. (1981). *Understanding Public Policy*. 4th ed. NJ. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

Ener, M. ve Demircan, E. (2008). Küreselleşme sürecinde değişen devlet anlayışından kamu hizmetlerinin dönüşümüne: sağlık hizmetlerinde piyasa mekanizmaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 57-82.

Erdoğan'dan 'zina düzenlemesi' açıklaması: Tacizler, vesaireler, bunlar aynı kapsamda değerlendirilmeli(2018). T24 Bağımsız İnternet Gazetesi. 20 Şubat 2018. Erişim adresi: <http://t24.com.tr/haber/erdogandan-zina-duzenlemesi-aciklamasi-tacizler-vesaireler-bunlar-ayni-kapsamda-degerlendirilmeli,564123>

Eren, M. (2015). Uygulanabilirlik sorunu açısından söylem etiği ile küresel ahlak düşüncesinin karşılaştırılması, *Kelam Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 735-750.

Eryılmaz, B. (2008). *Kamu Yönetimi*. Ankara: Okutman.

Eryılmaz, B., Çevik, H. H. ve Sözen S.(2013).*Kamu Yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Facebook (2017). Erişim adresi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Facebook>

Facebook and instagram user demographics in Turkey. (2017). Erişim adresi: <https://napoleoncat.com/blog/en/facebook-and-instagram-user-demographics-in-turkey-august-2017/>

Gericiliğe karşı aydınlanma hareketi(2016). Erişim adresi: <https://www.facebook.com/aydinlanmahareketi/posts/531957623656934>

Gezgin, S. (2007). Medya ve demokrasi. S. Gezgin ve C. Kandemir. (Ed.). *A Bridge of Intercultural Communication (I, II. Turkish-German Summer Academy Presentations)* içinde (ss. 165-176). İstanbul: Doğan.

Goodnow, F. J. (1900). *Politics and Administration*. New Brunswick: Transaction Publishers. Erişim adresi: [https://books.google.kz/books?hl=tr&lr=&id=RH2U45PWJlgC&oi=fnd&pg=PR14&dq=Goodnow,+F.+J.+\(1900\),+%E2%80%9CPolitics+and+Administration%E2%80%9D&ots=XNXoRmdODk&sig=aPtaa0YXBkDD89c_IJXy0_YcEuk&redir_esc=y#v=onepage&q=Goodnow%2C%20F.%20J.%20\(1900\)%2C%20%E2%80%9CPolitics%20and%20Administration%E2%80%9D&f=false](https://books.google.kz/books?hl=tr&lr=&id=RH2U45PWJlgC&oi=fnd&pg=PR14&dq=Goodnow,+F.+J.+(1900),+%E2%80%9CPolitics+and+Administration%E2%80%9D&ots=XNXoRmdODk&sig=aPtaa0YXBkDD89c_IJXy0_YcEuk&redir_esc=y#v=onepage&q=Goodnow%2C%20F.%20J.%20(1900)%2C%20%E2%80%9CPolitics%20and%20Administration%E2%80%9D&f=false)

Göçoğlu, V. (2014). *Kamu politikası ve sosyal medya ilişkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Göka, Ş. (2011). *Siyaset, Medya ve Zihnime Yansımalar*, Ankara: Birleşik.

Göküş, M. (2010). Küreselleşme sürecinin kamu hizmetine yansımaları. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 20,193-218.

Gözler, K. (2007). *Devletin Genel Teorisi*. Bursa: Erkin.

Gurbetten Avrupa'dan Türkiye'ye Kesin Dönüş (2015), 26 Şubat 2015. Erişim adresi: <https://www.facebook.com/GurbettenAvrupaDanTürkiyeYeKesinDonus/posts/940559745978463:0>

Güler, B. A. (2005), *Yeni Sağ ve Devletin Değişimi*, Ankara: İmge.

Gültekin, S. (2012). Kamu yöneticileri ve kamu politikası: kamu yönetimi paradigmaları çerçevesinde teorik bir analiz. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26 (3-4), 85-100.

Güzelsarı, S. (2004). *Kamu Yönetimi Disiplininde Yeni Kamu İşletmeciliği Ve Yönetişim Yaklaşımları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi.

Hükümetin zina planı kadınları endişelendiriyor(2018a). Erişim adresi: <http://www.tkdf.org.tr/haberlerduyurular.aspx?id=714>

Hükümetin zina planı kadınları endişelendiriyor(2018a). Erişim adresi: <https://www.facebook.com/dwturkce/videos/10156108184744437/>

Işık, M. (2005). Medya ve demokrasi paradoksu: medya yoluyla demokrasinin tehdit edilmesi. *Selçuk İletişim*, 3 (4), 114-121.

Jenkins, W. (1978). *Policy analysis: political and organizational perspectives*, London: Martin Robertson and Co Ltd.

Karadeniz, HES denizi oldu... 10 yılda 203 HES yapıldı, 143'ü yolda(2018), *Hürriyet*, 16 Ocak 2018. Erişim adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/karadeniz-hes-denizi-oldu-10-yilda-203-hes-yapildi-143u-yolda-40711636>

Kapani, M. (2001). *Politika bilimine giriş*. Ankara: Bilgi.

Karagöz, K. (2014). Yeni medya çağında dönüşen toplumsal hareketler ve dijital aktivizm hareketleri. *İletişim ve Diplomasi*, 2 (3), 131- 157.

Karch, M.(2017). *Getting started with Google blogger*, Erişim adresi: <https://www.lifewire.com/what-is-google-blogger-1616420>

Keskin, N. E. (2014). *Kamu politikası: Ondokuz Mayıs Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Türk Kamu Yönetimi Ders Notu, 2014-2015/Bahar*. Erişim adresi: https://personel.omu.edu.tr/docs/ders_dokumanlari/768_6900_1455.pdf

Korkmaz, A. (2009). İnternet gazeteciliğinin kamuoyu oluşumuna etkisi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 1(2), 7-19.

LinkedIn (2018). Erişim adresi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/LinkedIn>

McLoughlin, C, Lee, M. (2007). Social software and participatory learning: pedagogical choices with technology affordances in the Web 2.0 era. *Asilite Singapore 2007 ICT: Providing Choices For Learners and Learning, 2-5 December 2007 Proceedings* içinde (ss. 664-675). Erişim adresi: <http://www.dlc-ubc.ca/dlc3/educ500/wp-content/uploads/sites/24/2011/07/mcloughlin.pdf>

MEB öğrenci ve velilerin fikirlerini alacak. (2017). Erişim adresi: <https://www.memurlar.net/haber/520223/meb-ogrenci-ve-velilerin-fikirlerini-alacak.html>

Millî Eğitim Bakanlığı Resmi Facebook Sayfası (2017). Erişim adresi: <https://www.facebook.com/milliegitimbakanligi/>

Meggs, P. B. Purvis A. W. (2012). *Meggs' History Of Graphic Design*. 5th.ed. New Jersey: John Wiley&Sons.

Mora, N. (2013). *Siyasal toplumsallaşmada kitle iletişim araçlarının rolü.* Erişim adresi: <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/siyasalkitle.htm>

Most famous social network sites world wide as of september. (2017). Erişim adresi: <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>

Number of monthly active facebook users World wide as of 3rd quarter 2017. (2017). Erişim adresi: <https://www.statista.com/statistics/264810/number-of-monthly-active-facebook-users-worldwide/>.

Oğrak, A. (2012). Medya ve kaos. *İİB International Refereed Academic Social Sciences Journal*. 03 (07), 18-29.

Onat, F. (2010). Bir halkla ilişkiler uygulama alanı olarak sosyal medya kullanımı: sivil toplum örgütleri üzerine bir inceleme. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 31, 103-122.

Onursoy, S. (2002). “Online (çevrimiçi) haber yayımlarında okur, görsel tasarım ve yayımcılık kültürü üzerine”. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(13), 49-62.

Öksüz, O. (2007). Kamuoyu oluşum sürecinde basın-siyaset. Etkileşiminin etik açıdan değerlendirilmesi: “Kıbrıs müzakerelerinin Hürriyet gazetesinde sunumu” ,*Selçuk İletişim*, 5(1),66-81.

Öngen, O. (2017). Sosyal medya kullanıcılarının gerçeklik yanılgısı, *e-Journal of New Media/ Yeni Medya Elektronik Dergi- eJNM*, 1 (1), 1-14.

Özer, A. (2005). Günümüzün yükselen değeri: yeni kamu yönetimi, *Sayıştay Dergisi*, 59,3-46.

Özer, Ö. (2017). *Medya'nın tarafsızlık efsanesi.* Erişim adresi: <https://duzensiz.org/medyanin-tarfsizlik-efsanesi-678b9572e679>

Özkök, E. (2000). Ertuğrul Özkök: o gün Çiller'den gelen telefon. *Hürriyet*, 12 Aralık 2000. Erişim adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/ertugrul-ozkok-o-gun-cillerden-gelen-telefon-39206210>

Senarclens, P. (1998). Governance and the crisis in the international mechanisms of regulation, *International Social Science Journal*, 50 (155), 91-103.

Stoker, G. (1998). Governance as theory: five propositions, *International Social Science Journal*, 50 (155), 17-27.

Şimşek, B. (2018). Sözde çevreciler milli enerjiye karşı birleşti. Sabah, 12 Nisan 2018. Erişim adresi: <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2018/04/12/sozde-cevreciler-milli-enerjiye-karsi-birlesti>.

Tamzok, N. (2007). *Kamu Politikası Analizi: Elektrik Enerjisi Sektörü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

TBMM TV Canlı yayın. Anayasa Teklifinde Gözler 2. Turda (2017). Erişim adresi: <http://www.medyafaresi.com/haber/tbmm-tv-canli-yayin-anayasa-teklifinin-maddelerine-gecildi/802791>

Telli, A. (2012). *Mısır devrimi'nde sosyal medyanın rolü*. *Bilge Strateji*, 4 (7), 65-91.

Topuz, H. (1973). *Türk Basın Tarihi*. İstanbul: Gerçek.

Temizel, H. (2008). Kamuoyu kuramları ve kamuoyu oluşumunda kitle iletişim araçları. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15, 127-146.

Turan, S. ve Esenoğlu, C. (2006). Bir meşrulaştırma aracı olarak bilişim ve kitle iletişim teknolojileri: eleştirel bir bakış. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1(2), 71-86.

Türkiye'de televizyon (2017). Erişim adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27de_tv

Türkiye'de sosyal medya kullanımı (2017). Erişim adresi: <https://crovu.co/turkiyede-sosyal-medya-kullanimi/>

Twitter-Statistics & Facts(2017).Erişim adresi: <https://www.statista.com/topics/737/twitter/>

Usta, A. (2013). Kamu politikaları analizine kuramsal bir bakış, *Yasama Dergisi*, (24), 78-102

Vikipedi. (2017). Erişim adresi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Vikipedi>

Weber, M. (2012). *Bürokrasi ve otorite*. (H. B. Akın, Çev.). 5. Bas. İstanbul: Adres.

Weaver, D. H. (1999). Medya gündem kurması ve kamuoyu: bir bağlantı var mı? (Z. Damlapınar, Çev.). *Selçuk İletişim*, 1 (1), 140-147.

WhatsApp'ın kuruluş ve satış hikâyesi. (2014). Erişim adresi:<http://ekonomi.dunyabulteni.net/basari-oykuleri/170588/whatsappin-kurulus-ve-satis-hikyesi>

Yaşın, C. Medya ve siyaset, Ö. Özer(Ed.). *Medya Siyaset ve Kültür* içinde (sayfa no: 2-33). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Yaylagül, L. (2016). *Kitle iletişim kuramları egemen ve eleştirel yaklaşımlar*. Ankara: Dipnot.

Yıldız, M. (2011). *Kamu politikası*. Türkiye Bilimler Akademisi Açık Ders Malzemeleri. Erişim adresi: <http://www.acikders.org.tr/mod/resource/view.php?id=2782>

YouTube (2017). Erişim adresi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/YouTube>

Yurdakul, H. (2016). Medya ve siyaset perspektifinden kamuoyu. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi (AKAR)*, 1(2), 81-90.

WeChat(2017). Erişim adresi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/WeChat>